3101

D

10

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

KW 1701 E 20

PFLT 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

~~3101~~

~~D 10~~

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Kon. Bibl
279 E 8

VITA GUILLELMI VERHEIDEN BELGÆ:

cui acceſſit Ejuſdem

DE

ORTV ET OCCASV MAXIMORVM IMPERIORVM

ORATIO VENETA,

Edita per IACOBVM FRATREM.

AD

Literarum patriæque libertatis ſtudioſos.

HAGÆ-COMITIS,
Ex officinâ Alberti Henrici.
cIↃ. IↃ. XCVIII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

GERLACVS PYRLINGIVS

IN OBITVM

MAGNIS VIRTVTIBVS EXCELLENTIS ADOLESCENTIS

GVILLELMI VERHEIDEN.

VIRTVTE ATQVE ANIMO VIR, PALLADE MAGNVS VTRAQVE
OCCIDIT ANTE DIEM, MAXIMA SPES PATRIÆ.
INVIDA MORS SVMMIS. RAPIS (ACH) MORS SVMMA: LVTOSIS
QVI CEDVNT RAPIS NON RAPIS. O PATRIA!

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

LITERARVM ET PATRIAE LIBERTATIS AMATORIBVS

IAC. VERHEIDEN

S. P.

DVO ſunt quæ ad tuendam conſeruandamq́ue Humanam Societatem maximé requiruntur; RATIO ſcilicet, & VIS. ubi Ratione, Homini propriâ (quâ & Virtutes & Scientiæ omnes continentur) nihil proficimus; ad alterum, Vim videlicet, quæ quamvis belluarũ eſt, confugiendum. Qui nunc Ratione, quæ Virtute & Litteris munita firmatáque eſt, utitur, juxtaq́ue hanc in bello ſe gerit; profectó optimus ille Rex aut Imperator, qui Humanæ Societatis caput eſt, habebitur. Quod Antiqui doctâ ſuâ & armatâ Pallade ſignificare voluerunt: quæ vnâ manu Librum tenet, quo Rationem Doctrinâ ſtabilitam intelligimus; alterâ parmam fert haſtámque trementem. Hic, cujus Vitam, Docti Patriæq́ue amantes Viri, deſcribimus, cúm illud ſtudium judicaret eſſe præſtantiſſimũ, QVO QVIS PRODESSET QVAMPLVRIMIS; utraque Pallade inſtrui formariq́ue ad Patriæ defenſionem voluit. GVILLELMI fratris Vitam deſcripſit frater, id eſt, feré alter. Nova jam res multis videbitur, Fratrem laudari á fratre. Quid ſi quis fratrem vivum? immo vivus ſeipſum laudarit? Huic tamen eſſent juſtæ excuſationes. Propinquũ quiſque ſuum vt lugeat jam defunctum & laudet, non novum, ſed antiquum & Romanum eſt. Quám multa ſané hodie commendantur, in primis apud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Europæos, quæ antiqui illi Romani Cenſores, quibus Reſpublica ſtabat, primâ notâ digna eſſe judicarent! Cúm itaque alii magno apparatu ſuos lugeant; Inſignia doloris in defunctorum honorem ambitioſé interdum & magno ſumtu oſtentent, eorumdemque mores & vitam tum etiã genus, quod alienum eſt ornent & prædicent; dent etiam mihi vt eum lugeam, modeſté, vel etiam veré laudem, qui aliis multis viſus eſt præſtantior. Præterea excuſavi etiam hunc, & notavi. Demum, ſit aliqua laus illi qui in Vita minimé ſe laudavit. nam is hic fuit qui nihil ſibi arrogabat, nec derogabat: Animi Magnitudine rectaque Conſcientiâ contentus, rumores illos non curabat. Litterarum, Virtutis & Patriæ ſtudioſis partim hæc voluptatem, partim dolorem, mortuo veró GVILLELMO fauorem pariet. In adoleſcentia exſtinctus eſt is, Qui curam animumque virilem gerebat: Qui quid Litteræ, Virtus, Patria, Libertas & HISPANVS eſſet, intelligebat: Qui ſæpius hunc pulcerrimum Poëtæ verſum uſurpans,

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

tum in Hiſpanum,

VNA *ſalus victis*, NVLLAM SPERARE SALVTEM. tandem forti animo pugnans PRO PATRIA occubuit. Laudatus igitur Ille jure videtur, & more Romano, qui mores & ſtudia Romanorum nouit ſequique contendit. NOVIOMAGI GELDRORVM. KAL. VIII^{br}. cIↃ. IↃ. XCVI.

IACOBI.

IACOBI BASELII IUNIORIS

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

IN OBITVM

DOCTISS. ELOQVENTISS. CLARISSIMIQ.

GUILLELMI VERHEIDEN GRAVII

PRO PATRIA

CÆSI.

FLOS juvenum, Phœbi, Phœbiq; amor ille Sororum,
Itala quem tellus, quem latæ Alamania, quémque
Obſtupuit toto diviſa Britannia mundo,
Belgicáque ante omnes totiens mirata tonantem eſt;
Magno animo vulgare nihil, ſed magna volutans,
Pro Patriâ qui ſe devovit, & arma capeſſens,
Cum doctis voluit Martem conjungere Muſis;
Cœca per obſcuram miſcet dum prælia noctem,
Primus & Hiſpano intrepidè volat obvius hoſti,
Quá malé vicino Gandavo jungitur Hulſtum,
Deſeritur (ſcelus ô) ſociis fugientibus, & tot
Obiicitur miſeré mactandus ab hoſtibus vnus.
Magnanimé cadit ille, & vitam in pulvere ponit.
At VIRTVS lacerata comas, lacerata genáſque,
Floribus é variis textam quam forté coronam
Geſtabat, terræ indignans alliſit, & omnem
Implevit clamore locum, infelicis alumni
Nequicquam incuſans fata immatura, neciſque
Autorem ſceleratum. Et, ſi tibi longior, inquit,
Condignis tibi pro meritis ſi vita fuiſſet,
Hac fueras mihi tu, fueras (digitóque coronam
Monſtrabat, lachrymis juſtum teſtata dolorem)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Hac mihi donandus. Manibus namque ipſa pararam
Hanc tibi, Ego ipſa meis manibus; quó præmia tandem
Digna triumphales premerent tua tempora lauri.
Quod tibi non licuit vivo, cape mortuus ergò
Munera Virtutis meritò tua funera flentis.
Me fidé teneris coluiſti ſemper ab annis,
Et fidé teneris hæſi tibi ſemper ab annis.
Hæc ait inclinans ſe, ſublatáque coronâ
Implicuit caput, atque vlnis complexa jacentem,
Triſte Vale ingeminans magnis ploratibus, inter
Hoſtiles acies, & tympana rauca, tubáſque,
Et gladios, ſclopóſque, atque æra imitantia bombis
Horriſonis fracti diſploſa tonitrua cæli,
Sanguineâ cæſi quam dextrâ avulſerat harpe
Ipſa ſuo tumulum fecit, quem cernis, alumno.

I. VENAT. ἀυτοσχεδιακῶς F.

Dum certas Armis Studiíſque ad vtrumque paratus
Ingenii præſtans nobilioris opus;
A Patria Hiſpanos abigens, & ab arte Sophiſtas:
Illos mucrone, hos dexteritate ſtyli.
Te VERHEIDE *ſuum Mavors, te dicit Apollo*
Eſſe ſuum, cauſſâ pugnat uterque gravi.
Sed quando acris adhuc dubio ſub iudice lis eſt,
Te qui cuncta rapit, Mars rapit & retinet.
Nomine dulce mori Patriæ, tibi ſymbolon: illud
Sæpius optatum nunc & habere datum eſt.

PETRVS

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

PETRVS VASTIVS IN OBITVM DOCTISS. FORTISSIMIQ. GVIL. VERHEIDEN.

Patria te luget, Libertas, utraque Pallas,
Te Charites lugent qui dare dona ſoles:
Fata alii lugent: Virtutem prædicat hoſtis.
Hoc quis nunc gaudet funere? ſolus iners.

IDEM Cauſſam Mortis quærenti.

Mortis cauſſa duplex: prima eſt, Diuina voluntas:
Altera, quid multis? NON VOLVIT FVGERE.

VERSVS

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

VERSVS A GUILLELMO SÆPISSIME RECITATI, QVIBVS MORES STVDIAQVE populi Romani extollit.

VIRGILIVS.

EXCVDENT *alii ſpirantia molliús æra:*
Credo equidem, vivos ducent de marmore vultus,
Orabunt cauſſas meliús, cœlique meatus
Deſcribent radio, & ſurgentia ſidera dicent.
TV *regere imperio populos* ROMANE *memènto.*
(Hæ tibi erunt artes) Paciſque imponere morem,
PARCERE *Subjectis, & debellare Superbos.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

GVILLELMI VERHEIDEN VITA,

ſcripta

Per IACOBVM *fratrem.*

GVILLELMVS VERHEIDEN BELGA, MAGNA vi animi & corporis adoleſcens, Graviæ, quod oppidum in Brabantiæ finibus ad fluvium Moſam ſitum eſt, ſecundo Albanæ Tyrãnidis anno, naſcitur. quod & ipſe, certâ de cauſsâ, teſtatur in Præfatione Orationis ad REGINAM, rationes juſti odii ſui in Hiſpanos jã exponens, hoc modo: *Is deinde Belga, qui tum primùm in hanc ſum lucem ingreſſus, cùm Albani furor in Patriam crudeliſſimè ſæviret ex quo, ſi placet, intelligant* (ignavos calumniatores putans) *Odium crudele Tyranni animo meo à teneris iam tum unguiculis eſſe impreſſum.* Parentibus ortus eſt honeſtis; qui nihil ita in votis habebant, quàm ut ingenuè honeſtèque filii educarentur; in primis verò diſciplinis Liberalibus inſtituerentur. non quod pater ipſas Litterarum vires per ſe intelligeret; ſed amore & honore excitatus eſſet eorum qui eaſdem amplexi fuiſſent, nomen & decúſq. aliquod comparaſſent. Quas Litteras cùm omnes ament qui egregiè à natura ſunt compoſiti, tum ii præcipuè, qui in familia aut genere ſuo præſtantes quoſdam florentéſque ſtudiis Litterarum viros intuentur; quorũ imagine & ſplendore vehementiùs ipſorum animi ad virtutẽ eruditionémq. accenduntur. Quod & hîc parentibus contigit. nam matri fratres fuere duo, qui litteris, tum, quæ ex his proveniunt, nomine & dignitate inſignes exſtiterunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

vni nomen Antonius Gogava, alteri Igramus erat. Ille in Mathematicis diſciplinis apprime eruditus, quas & Lovanii peradoleſcens admiratione multorum eſt profeſſus: qui & CL. Ptolemæi libros IV de Iudiciis ad Syrum (quorum ſané tranſlatio difficilis habetur) in Latinum ſermonem traduxit: idq́ue præſtitit feliciſſimé, judicio etiã Clariſſimi Mathematici Gemmæ Friſii, Adriani Hegii, tum Caroli illius Langii, optimi doctiſſimiq́ue, ut ajunt, Belgarum. Has laboris ſui primitias obtulit conſecrauítque Generoſiſſimo Clariſſimoq́ue Principi Maximiliano Comiti Burenſi; cui tam propter patriam Graviam quám eruditionem fuit gratiſſimus. Deinde Patavii in re Medica Laureã conſecutus, in Italia annos complures apud Veſpaſianum Gonzagam, Mantuæ Principem, magna cum gloria vixit. Quo tempore authores antiquos é Bibiliothecis erutos Latiné loqui curavit, inq́ue lucẽ edidit: quorũ & ordo in Bibliotheca Tigurina anno LXXXIII. impreſſa ſic legitur: ANTONIVS HERMANNVS GOGAVA, GRAVIENSIS, E GRÆCO *hos authores in Latinum ſermonem vertit,*

Ptolemæi Aſtronomica. Ejuſdem Harmonicorum lib. III.

Theonis Smyrnæi de Mathematicis rebus à Platone uſurpatis lib. II.

Ariſtoxeni de Muſica lib. III.

Sereni Cylindrica lib. II.

Nicomachi Garazeni Muſicam.

Proclum in Alcibiadem Platonis primum, & in Parmenidem.

Ioannis Curopalatæ hiſtoriam de Vitis XX. *Impp. Rom à morte Nicephori.*

Poſtea hic ductu & voluntate ejuſdẽ Principis, Madritii in Hiſpania verſatus eſt, ibiq́ue uſus conſuetudine virorũ

præſtantium, in primis Ioachimi Hopperi, Regii in rebus Belgicis Conſiliarii: cui etiam res ſuas paullo ante obitum commiſit. Obiit itaque Madritii, Anno M. D. LXIX. ætatis veró ſuæ, ni fallor, XXXX. Mortis cauſſa alia atque alia exponitur. Porró ingens quoddam & laborioſum opus condiderat: quod cum prelo mandandum eſſet, ſubreptũ ab Hiſpanis creditur. Nec hoc novum apud illã gentem. nã Hiſpanus, ut ambitioſum & invidioſum animal, ſi quid recté geſtum fuerit, omnem ad ſe gloriã traducit, ſibique, quod alienum eſt, vendicat. Argumentum operis fuit, quantúm conjectura augurari poſſum, de Diverſitate Ingeniorum. Hujus Operis jacturam Sigilli Regii Cuſtos Hopperus his verbis, in quadam epiſtola indicat: *Omnium maximé mihi dolet, & nondũ ſatis pacato adverſus Veſpaſiani Gonzagæ familiam ea cauſſa ſum animo, quód optimas divitias D. Antonii, & in omne ævum duraturas; quas eadem fide qua cæteras ad me miſerat, arte abſtulerunt. Nam vix quinque horis, antequam animam redderet, uti forté Oeconomus meus officii cauſſa ad illũ venerat, tantũ apud eum odio & importunitate efficiebant, ut de ſcriptis ſibi reddendis ad me mitteret, quod, ſuſpicans quid ageretur, longé graviſſimũ mihi erat, nec ſané feciſſem, niſi meus quem dico Oeconomus teſtatum mihi feciſſet, eam ipſius fuiſſe voluntatem. Scripta ipſa quænam erant, proximis litteris cúm pluſculum erit otii ſignificabo.* Alter frater qui minor natu fuerat, jã paullo anté Viennæ Auſtriacorum anno ætatis, ut puto, XXXIIII. é vita exceſſerat: qui cura & conſilio fratris inſtitutus, Bononiæ V. I. Doctor creatus fuit: deinde Mechluniæ, quod ſummum Belgii Forum eſt, cauſſarũ egit patronum: donec excellẽtis & magnanimæ feminæ Principis d'Eſpinoy litteris & promiſſis excitus, ſe ejus filiis duobus, in Auſtriam tendẽ-

tibus, ſive ducem ſive comitem addixiſſet. horum filiorũ alter, Princeps d'Eſpinoy, ſuperiori tẽpore pręfectus Tornaci fuit, Libertatémque Patriæ contra Hiſpanos defendit: Alter, Comitis Stabuli titulo ornatus, arma Hiſpanorum ſecutus; in Antverpiana Obſidione, pulvere tormentario, ſive in aërem abreptus, ſive in terrã afflictus, occidit. Satis hactenus multa. Sed ad rem. Avunculis his duobus præmatura morte ereptis, ademta etiam videbatur parentibus ſpes liberalis filiorum inſtitutionis. Huic inſuper dolori longé alius dolor accedebat; publica ſcilicet Patriæ calamitas: qua diuina humanaq́ue omnia ab Albano illo, mõſtro ex Mauro & Hiſpano conflato, miſcebantur. Hoc luctu publico doloréque vario conceptus progreſſusq́. in hanc eſt lucem GUILLELMUS VERHEIDEN: cujus varii labores, alia atque alia fata, brevi eo, quo vixit, tẽpore, fuere. ubi enim primúm in lucẽ editus, matérq. partus contorſione & moleſtiis concuſſa jaceret; uterque inclementiã barbaróſq. externorũ militũ mores eſt expertus. Locus ſiquidẽ dandus erat hoſtibus illis hoſpitibus: eáque feré perferenda, quæ victores inſolentes victis imponere ſolent. unde horror & trepidatio quædã corporis puerulo acceſſit, quæ anno ætatis xv. vix eumdem reliquerat. hinc jure teſtatus eſt, odium etiã Tyrannidis Hiſpanæ á teneris unguiculis animo ſuo eſſe impreſſum. Verúm poſt paucos dies illi ipſi præſidiarii, qui magna ex parte nominis Italici erant equites, parentes domúmque, nova ſané mutatione obſervabant, beneficiáq. in eoſdem ſerenâ jã fronte conferebant Cujus rei hæc cauſſa fuerat. Huic Equitatui Itali nonnulli nobiles immiſti erant, qui in Aula Ducis Mantuani vixerant; Antoniúmque illum, matris fratrẽ, tum hujus

oppidi,

oppidi, cujus cuſtodes erant, civem eſſe noverant. Cúm hi matrem in vivis eſſe accepiſſent, illico accurrunt; matrem patrémque ſalutantes, nullũ non officii genus promittunt: puerulum jam recens natum inque cunis vagientẽ amplexantur. Pater humaniſſimé jam excipitur. Præfecti ſtudia erga patrẽ jam innoteſcunt: adeo, vt cives, qui importunitate & inſolentia militum diſcruciabantur, domum noſtrã tamquã miſerorum receptaculum frequentarent, quo levamẽ ſolatiúmque aliquod interceſſione paterna eis contingeret. Sed pater hilari forté vultu inter peregrinos illos verſans, corde dolorẽ premebat. Tyranni quippe Hiſpani adminiſtros hos omnes eſſe noverat. Primæ nunc infantiæ tempore vix ulla in puero alacritas, ſed tremor multus & gemitus: ſeriús progredi, tum etiam loqui inceperat. quo non dubia ſigna dare viſus eſt excellentis, conſtantis, magnáque aliquando moturi animi, ſi modo Phyſiognomicis ſit credendum. Difficiles & ortus tardáque incrementa habet quod eximium fore putamus. Cum jam vix ſexennis eſſet, in morbum graviſſimum incidit, circa illud quidem tempus, quo in conſpectu patriæ noſtræ fortiſſimus imperator Ludovicus Naſſavius in Movicenſi ericeto fuſus deſideratúſque fuit. Quo in loco cúm intellexiſſet adverſo Marte á noſtris eſſe pugnatum, graviter animo commotus fuit; brachiáque languida in medio licet morbo jactans, neſcio quæ verba, dentibus infrendens, in Hiſpanum crepabat. Nunc hoc, quod illi innatum videbatur, odium, etiã ante illud tempus ſæpe balbutiens, prodebat: quod filioli odium, cúm apud ſuos eſſet, non ſine voluptate referebat pater. Nimia illa animi ex ſiniſtra pugna perturbatio, valetudinis ſecundæ ut huic initium, ſic patri adverſæ fuit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

qui eodem, quo Clades illa edita eſt, menſe vitā cum morte commutavit, matrē liberóſq. tres ſuperſtites relinquens. Inſtat nihilominus mater, propoſitæ filiorum inſtitutioni incumbens; quó ſpem, quæ jam jacuiſſet, magis magíſq. excitaret; nihil omittens quod ſe filiiſque dignum arbitrabatur. hæc, tot jam annis marito orbata, variā experta fortunam, hodiéque noſtrā ſequens, longé illam beatiſſimam ſpē in Dei Filio repoſitam exſpectat. Paucos poſt menſes cúm Pater vita defunctus eſſet, hic cum pueris nonnullis vagans locum ingreſſus eſt, in quo ſolenne quoddā Sympoſium fratrum, ut vulgo, Iacobæorum inſtitutum fuerat: In hoc ille (cum patris jam nonnulli mentionē facerent) virtutē patris prædicabat, tum magnum quendā animum oſtentare videbatur: quibus moti aliqui patris amicitiæ ſtudioſi vix á lacrymis abſtinuere. Scholam frequentans, elementáq. prima litterarum diſcens, felicius quám ceteri ea perceperat: adeo vt nunquā lectionis cauſſa verbis verberibúſque impetitus fuerit: ſed ſæpius aliis de cauſſis delatus, malevolentiâ quorumdā ignavorum (quos in genere per omnē vitam vehementer odit) pœnas dedit. ita ut animū á Schola prorſus alienum, propter importunas puerorum accuſatiunculas, habuerit. Et jā attingebat annum ætatis x. circa quod tempus pueri maximé ſancté educandi ſunt; multó magis illo in loco, quo antiqui mores patriáq. diſciplina, militum licentiâ, infringebatur. Mater triſtior filii querela pertinacíq; in Muſas odio, quod nec ego nec quiſquam alius evellere poterat, quid hic tentandū eſſet, deliberat. Ille interea permotus improbâ puerorum, quibus cum ludebat, petitione, animū ſedentariæ & illiberali arti adjecerat, certámq. ſpē tractandi acum conceperat. Nec

deſtitit; donec tandē intercedentibus amicis, á nobis eâ in re difficilibus, hoc ipſum obtinuiſſet: eo tamē conſilio, ut ætate firmiori, alias vel artes, vel ipſas iterum litteras amplecteretur. Liberatus nunc iugo Scholaſtico, felix admodum ſibi viſus eſt, quód, ſceptro faſcibúsq. Ludimagiſtri excuſſis, humilis & decuſſatim ſedentis Sartoris imperii inſignia, ulnā ſcilicet (cui errantis patet dorſum) agnoſceret. Quod expetiit, aggreſſus eſt: verúm minimé legibus, ut alii qui ſe illi arti manciparunt, obſtrictus; ut qui aliā tandē vitæ rationē ſecuturus eſſet. Porró illo tempore, inter ejus ætatis pueros, excellebat: luſu, curſu, lucta primus erat: Si qua inter æquales contentio, ille arbiter eligebatur: Si quis injuſté agens, eumdē ille aut verbis aut verberibus reprimebat: Siquis peregrinus puer vel etiam adoleſcentulus ex vicinis oppidis acceſſiſſet, ſibiq. ſumēs aliquid, criſtas cōtra oppidanos ſocios erexiſſet, inq eoſdē peccaſſet, ille advocabatur ut cum novo homine decertaret, inſolentiámque obtunderet. quo more militibus pergratus fuit: qui eumdē obſervantes apud ſuos prędicabant. ceterúm matri, ut naturâ minimé pravus, obſequens fuit filius: quæ jā hoc agebat, ut filium Gallicæ linguæ percipiendæ cauſâ ad peregrinos ablegaret, quo poſtea ratione commodiori mercaturæ committeretur. Verúm cúm ægré á matre divelleretur; caſus incidit, qui matrem, ut ſententiam de filio ſuam omnino exſequeretur, impulit. nam cúm in aquas deſcendens natationi operā daret, adſcitis ad hoc certis ſociis, qui legibus inter natantes latis ſeſe obſtrinxerant; inter ceteras hęc lex ſtupenda ſané pręfixa fuit: NEMO inter natandum periclitans auxiliū implorato. ſecus qui faxit, Societate excluſus eſto. Alii tamē alios obſervanto: hi ſponte, non vocati

cati laborantibus periclitantibúſq. ſubveniunto. Rationes legis hæ fuerant: Ne ſcilicet implorans miſero clamore auxilium, ignominiam ſibi pareret: Deinde, ne pręſenti periculo admoniti parentes, quíque filios ſuos, cœruleos iſtos fraterculos domi continerent. Accidit demum ut hic natans, fluvii vortices non notans, abreptus fuerit ſub naves onerarias, á Leodinis Trajectiníſque nomen habentes. hic clamor paſſim á ſpectantibus attollitur, Guillelmum Verheidē fluminis vortice eſſe abſorptum. interea (Deo ita volente, adque alia ipſum reſervante) hic aquis, navibus oppreſſus, cum jam antea de ſalute deſperaſſet, animum ſumit, extremum experitur laborē: advocat omnia arma: manum forté cúm extenderet, nauta proſiliit, qui dextré manum corripuit. corporis viribus fractus jam jā morituro ſimilis erat. Aliás mihi hoc exemplo expoſuit; Se ſenſiſſe, Quantúm in extremis periculis bonus valeret animus. Mater nunc minimé moræ patiens; Leidas ipſum anno ætatis XV. ad me adduxit; vitam caſúſque fratris omnes retulit. Hic videns aliis ſe legibus ſubjiciendū, locum, quē acceſſerat, carcerē interpretabatur: ad vocem nominis Latinitatis exhorruit: hanc deteſtās nulla ratione allici potuit ad liberalem illam linguam: Gallicam ut addiſceret linguam ſe Leidas veniſſe eſt proloquutus. Ego illi proponebam, Recté percipi non poſſe linguam Gallicam ſine aliqua Latini ſermonis cognitione: hoc agens, ut ſenſim æquiùs de Latinis bonarúmque artium Scholis judicaret. Prima nocte apud me dormiens, animum ſuum, Latinitati omni infenſum, ſomnio prodebat: inclamabat & ſomnians verbera carnificinámque Latinarum Scholarum: ita ut veré dicere hic liceat; Latini ſermonis inimicum hoc ipſo

gravio-

graviorem, eodémque contrá annos xx. nato puriorem ejuſdem ſermonis cultorem, eo tempore inter multos fuiſſe neminem. Comparati jam fuerunt Gallici Latiníque libelli, perſuaſúmque ut Gallica Latinis miſceret. Egi cum Scholæ Rectore cui hic Guillelmus creditur: ſententiam rationémque de fratris ſtudiis aperui. Scholam Leidenſem privatam intrat, annum jam excedens xv. A diſcipulis ſuperiorum Claſſium hic ſocius (cujus corpus ſupra ætatem excreverat) exſpectatur. Hic licet re infimæ Claſſis diſcipulus fuiſſet, tamen Rectoris juſſu, hoc modo pudori ejus conſulentis, inter pueros penultimæ Claſſis habetur. Hic legere, declinare, verbáque flectere pueritia diſcebat. Tertiâ, ni fallor, lectione, feliciús quám ceteri injuncta reddidit: hinc laudatus á prçceptore ad me accurrit; quem prima fronte male affectũ eſſe in Scholaſticos verebar. Cúm interrogarem, Quomodo arrideret Schola? reſpondit, Bene: rectiús quám alii lectionem tenui; eoque nomine á præceptore laudatus. Hac reſponſione non mediocriter fui lçtatus. Poſterâ die, feriis præſtitutâ, iterúm ad me venit: quâ in campos prodeambulantes de Schola loquebamur: nominũ verborúmque vulgares flexiones inter ambulandum á me percipiens hic obſervabat. Quid contigit? Tantum profecit, ut non ſingulis annis aut ſemeſtribus, ſed ſingulis feré menſibus dignus ſuperioribus claſſibus judicatus fuerit, bienniique ſpatio non ſolúm ab infima Claſſe ad ſupremam, ſed etiam primus Scholæ evaſerit; tertióque anno nõdum elapſo, in eâdem Schola, voluntate & loco Rectoris, in Dialectica Grçcáque lingua lectiones habuerit. Progreſſus in ſtudiis fuit hujuſmodi. Cùm ejus eſſet ætatis, qua cum judicio perciperet ea quæ proponebantur,

bantur, præceptáque memoriæ mandaret; ita inſuper diligens fuit, ut lectiones quæ ex ordine recitandæ eſſent, non ſolúm tenuerit, ſed etiam præceptorem præcurrens, integros libros & legerit memoriæque impreſſerit. quâ ratione omnia, quæ longé poſt diſcenda eſſent, pręcognoverat. Si quæ Compendia Authorum in gratiam Iuventutis in Schola traderentur; hic iiſdem non contentus, genuinos primúmque editos Authores legebat, relegénſque retinebat. Cum fortè ex præſcripto magiſtri Epitome Elegantiarum Adriani Cardinalis puerorũ manibus tereretur; hic Adrianum ipſum totum (qui ſané majori judicio, quám ceteri, de Sermone Latino ſcripſit) devorauit. Cúm Phraſes excipiendæ; hic Epiſtolarũ libros Ciceronis, in primis ad Atticum, perlegebat: quæque legiſſet, ad vſum transferebat: illas ad Atticum Epiſtolas ita obſervarat, ut illo ipſo biennio, nõ ſolúm in componẽdo, ſcribendo, verúm etiã in loquendo, eaſdem verborum ſtructurę q. formulas expreſſerit. Æmulatio quæ primo anno inter diſcipulos fuerat, in invidiam verſa eſt: verúm ipſa invidia (quæ inter pares, inferiores paullo aut ſuperiores graſſatur) brevi ſuperata fuit. Omnes prætorea huius candore integritatéq. victi, inuidiam in amorem verterant, palmam ei in literis apertẽ concedentes. Primis menſibus, quibus ea, quæ ad Latini Sermonis Conſtructionem pertinent, perciperet, & Ciceronis Virgiliique authoritatis ſæpiús fieret mentio, nominis vtriuſque admodum fuit ſtudioſus; adeo, vt Ciceronem & Virgilium (licet horum ſcripta ignoraret) in ore ſemper haberet. Sequentibus menſibus accipiens á pręceptore, Ciceronem primum eſſe Latini ſermonis authorem, ſic & Virgilium poëtam principẽ haberi; ita ejus animus utriuſ-

que

nugatorios ſcilicet libros ut ait, Clariſſ: vir Dominicus Baudius.

que deſiderio & lectione accenſus fuit, ut priús abſiſtere noluerit, quin teneret & imitaretur id quod uterque ſcripſiſſet. Iam etiam videns Ciceronem in Epiſtolis Orationibúſque quibuſdam præclarum eſſe Reipubl. Libertatis defenſorem; animus lectione Ciceronis vehementiſſimé fuit inflammatus. nam ita puer naturâ formatus, vitâ quotidianóque ſermone doctus fuerat, vt PVGNARE PRO PATRIÆ LIBERTATE, ſummam gloriam eſſe duceret; eóſque qui pro illa cecidiſſent, tum hodie tutarentur, ſummis laudibus in omni colloquio ornaret. Sic & Virgilium attenté audierat, ſtudioſé legerat. puritate Terentii capiebatur, Æſopi Fabulis mirificé, etiam omni vita, delectabatur: Præcepta Dialectices jam intelligens, ad vſum accommodabat: Iſocratis Demoſthenîſq. orationes quaſdam cum fructu etiã perceperat. Et nunc tranſactum biennium. Ad patriam Graviam, ego magis hęrendi, ille redeundi animo, contendimus. Noſtrorum bonorúmque gratulatione ſalvi in patriam pervenimus. Noviomagum, quæ Geldriæ urbs prima, nimiúmque vicina miſeræ patriæ, ad hoſtem jam Hiſpanum, ſeditioſorum, corruptiorúmque juvenum audaciâ, tum imperitantium imperitiâ, defecerat: quæ urbs in patriæ muros excitaverat propugnaculum; ita ut omnia ad bellum concertationémque ſpectarent: Hic inſitus animus comprimi non poterat: milites compellabat, arma velitationéſque eorum quotidie luſtrabat. Eo ipſo tempore Alexander Farneſius Antverpiam obſidione premebat: de qua ita loquebatur: Si Hiſpanus imperio ſuo Antverpiã ſubjecerit, mihi perſuadeo, eumdem hoſtẽ Graviam hanc tentaturum eſſe & oppugnaturum: hoc ſi jam contingeret, ſcilicet ſi Antverpia hoſti ſe ſubmitteret; me ex patria

nullius verba extruderent, nullæque etiam Leidenſes Muſæ revocarent. His moti, omni diligentia ipſius in Hollandiam reditum adornavimus. Præſcribo ipſi certam formulam in Iure Civili ſtudendi: ſic & alia impono. Temporis rationem ut habeat adhortor; memórque ſit mutationis rerum humanarum: Fortunæ vires nunquam magis quám in bello oſtendi: Quod facilé fortunæ reſque noſtræ everti poſſunt: demum, Spem omnem in bonis animi eſſe ponendam. Patriâ tandem exceſſit: Bommeliam VI. milliaria Graviâ diſtantem pervenit. Sub veſperum á vicinis Duſilviis tormenta ahenea exploſa, quorum fragores bombíq. Bommeliis Antverpiæ captæ indicium fuére. Ille hic diſceſſum é patria ſuum deplorare, amentiam exſecrari, animo fluctuare. Verúm Lugdunum Batavorum reverſus eſt, animū gerens Marti magis quám Muſis addictum. Scripſerat ad me menſe, poſt reverſionē, primo, petens ut ſibi Philoſophiæ ſtudium adhuc ſequi liceret. Conceſſi. Iam ſubactâ Antverpiâ, nihil ita quám patriæ obſidionē metueramus. hoſtem, ut oppidū caperet, non ſolúm loci opportunitas, ſed etiam proximorum Noviomagenſium & Silvæducenſium preces, fidem ſuam erga Regem Hiſpanum magnificé jactantium, inducebant. Obſeſſa patria eſt: machinæ tormentáq. admoventur; mænia pulſantur. ſequenti die, non ſolúm præter Fœderatorum Libertatem Patriæ tuentium, ſed etiam ipſius hoſtis exſpectationem, Pręfecti, Ducúmque in primis ignavia (exploſis aliis, ut plerumque his in rebus, frivolis ratiunculis) traditur oppidū. Apud hoſtes jam lætitia, apud noſtros triſtitia ingens erat: neque ſine ratione, ſi recté tum temporis rerum ſtatum intueri velimus. Cúm jam hoſti patria dedita eſſet,

Leidas perveni. Ille me ut valentem ſalutat:ut patriam ita relinquentem objurgat: ſuam illam abſentiam deplorat, tamquam is fuiſſet, qui rem tam nefandam minime admiſiſſet. Natus jam erat feré annos XVIII. Hic ratione & exemplis inſtabat: Græcos, Romanóſq. producebat: Gregarii etiam unius militis operâ oppidum ſeruari potuiſſe, non ſine exemplo docebat. Et ſané hoc ejus judicium, licet temerarium & puerile vulgó videatur, non prorſus á rei veritate alienum eſt. Nam hoc ſtatuendum; Innumeros eſſe & duces & milites, qui, cúm hoſtium vis longé abeſt, addo etiam, cúm imminet, aperté proclamant, Morte locũ libertatémque eſſe aut defendendum, aut honeſté vivendum. Quisque optimus tum haberi vult bellator, qui verbis maximé ſtrenuus eſt: vbi veró manus cum hoſte conſerendæ, mors jam jam oppetenda; timor invadit plurimos, eos præcipué quos voluptas cepit, tum Martẽ Mortémque antea in lingua habuerunt: quos homines verboſos, neſcio an naturâ, ſemper ignavos fuiſſe compertum eſt. Provida ſané Natura, quæ ut nihil fruſtra faciens, hoc, quod linguæ tribuit, animo ademiſſe videtur. Verúm cúm jam ipſa mortis imago occurrerit, horrórq; mortis plurimorum tam militum quam ducum animos occupaverit; conventus plerumque habetur ſive paucorum ſive multorum, in quo quid expediat, deliberandum venit. Quid hoc in conventu quæritur? Præfectus ſive imperator, vir bonus, interrogat vel ſingulos vel omnes, inquiens, Quid conſilii? Altum hic, vt plurimúm, ſilentium: Alter alterum aſpicit, verba nutúſque obſervans: Vox ſubmiſſáne an clara, an color alius, an vultus mutatus, an aliqua corporis ſit trepidatio, animadvertit. nemo ſubito hic, niſi

magnanimus loquitur primus. Quare? quia ignavi & effeminati hæc duo reſpiciunt: Primúm, quod ignorent, utrum præfectus tantúm hæc proponat, animos ſuorum explorandi cauſſa, an veré: Deinde licet geſtu ſignísque animum prodere videantur, non tamen apertâ audent ſententiâ declarare; ne ſummæ levitatis & ignaviæ arguerentur ii, qui ante pugnas, tormenta minásque tam ſtrenué linguâ bellaſſent. Periculoſa admodum res hîc eſt ſilentium: periculoſa eſt etiam hîc licet bene ſentientis pro Patria ſubmiſſa modeſtáque vox. Hoc igitur ſtatu quo quiſque ſilet, alter alterius tacitos affectus, alium in aliis eſſe colorem ab illo quem quis oſtentabat inter pocula mortem contemnens, obſervat. Quid agendum? Hoc vtendum remedio eſt: Vt ſtatim, ne tandem animi ſententiam verbis ignavi exprimant, fortis magnanimúſque vir ſeſe efferat; omnémque ſalutem aut in vita aut in morte ponat honeſta. hac ratione ignavi, omnes vnius hujus pro Patria ſententiam ſequi cogentur. Sed ſi ignavi, quorum ſemper maximus eſt numerus, prius ſuam dixerint ſententiam; ea ipſa ignavorum animos celeriús occupabit, quám flamma ſtipulas aut pulverem, ut ita dicam, tormentarium abſumpſerit. ſeró tum magnanimus progreditur: qui alioqui in illo ſilentio, in illa animorum hæſitatione & demiſſione, ignavorum ſpem facillimé evertit, patriámque conſervat, ſive is dux ſit, ſive miles, modó acceſſus detur, gregarius. Verúm ubi prudens & magni animi dux aut Imperator eſt, nihil horum inſtituendum eſt; multó minus metuendum: ſub hoc tam ignavi, quám fortes cum hoſte certant. Illo incolumi, ducum militúmque omnium una mens erit,

om-

omniáque ſalva. Longior hic fui, verùm partim dolore, partim ratione provocatus. Forté ipſo tempore, quo de deditione Patriæ agebatur, gravi morbo Guilelmus laborans decumbebat, déque vita periclitabatur. ſomnio quodam mentis ſuæ cogitationes reddere viſus eſt. quod fuit, ut mihi narravit, hujuſmodi: Cum jam in eo patria eſſet ſtatu, quo, animi omnium ad deditionem propenderent; ageretúrque de mittendis legatis vel emiſſariis ad Principē Parmenſem, oppidi relinquendi cauſſâ, ſub certa lege & conditione; me, inquit, obtuli; cum Parmenſi me acturum pro ſalute patriæ promiſi. Erant & mihi alii adjuncti: Ego nomine omnium certa lege coram Principe verba feceram. Hic non ita verbis meis reſpondens, munere me aliquo ornare ſtudebat: cui ego liberé; Quos non armis & ferro, eoſdem nunc auro capere contendis, Princeps in his, quæ proponebantur á nobis, jam facilior videbatur. Revertens cum ſociis in oppidum, hos in via docui, Patriam nulla lege eſſe deſerendam; petiique ab his ut me ſolū rem apud Parmenſem geſtam oppidanis exponere ſinant. Portis jam appropinquans interrogatus, Quæ ſpes? nulla, reſpondi. Falſa hæc erat reſponſio, nam Parmenſis omnia conceſſiſſet. Ego me mox ad valla, oppugnationis locum militéſque defenſores proripui; ſpem nullam eſſe dixi; ad arma, milites, conclamavi; tormentum in hoſtē primus exploſi. Omnia jam fragore, clamore, armorúmque ſtrepitu miſcebantur. Ego interea tumultuario illo ſomno ſolutus ſum: & eo ex tempore morbus factus eſt remiſſior. Hæc hactenus ille. Hoc iccirco retuli ſomnium, ut inde animus ad rem militarem proclivis conſtaret, á quo ignavia dedecuſque longiús abeſſet. Quæ enim

homo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

homo diurno tempore agit animóque volvit; ea plerumque nocturno ſomnians reddere creditur. Sed ad ea unde digreſſus ſum. Cúm hujus jam ardens in Patriam ſtudium, vocem verbáque gravia, res ſerias, illam Latinitatem animadverterē; admonui, novo quamvis hoc exemplo, ut Orationē de laudibus PRINCIPIS AVRIACI componeret. quod fecit. nam III. Non. Aug. quæ jam inſtabant, dicenda erat oratio: qui dies anniverſarius, quo Princeps ille veré PATER PATRIÆ appellatus, ſollenni & illuſtri funebri pompa ante bienniū elatus tumulatúſque fuerat. Compoſita Oratio eſt; mandata nullo labore memoriæ: venia publicé dicendi jam á Rectore Academico impetranda. Interrogatus hic fuit, quibus in locis, qua in Academia ſtuduiſſet? reſpondit, Ex Schola ſe elementaria ſive privata prodire: plus ſe labori animóque ſuo tribuere, quám locorum, in quibus quis vixiſſet, claritati. Dicendi venia impetrata, publicé indicium factum; Guillelmum Verheiden anniverſariam Orationem habiturum in Obitum Principis Auriaci. Prælonga pro ratione temporis hæc fuit Oratio: præſenti hæc animo fortibuſq. dicta lateribus. Prima hęc Orationū fuit, quas publicé habuit plurimas. Auditores, ut varii generis, ſic & varia judicia tulerunt. exiſtimabant nonnulli ab alio profectā orationē, & huic eſſe ſubminiſtratam: prudentiores non ita judicabant; poſtquá animus actióque dicentis cum ipſis verbis convenirot. alii aliter. brevibus, prædicata fuit Oratio. Aliud jam in limine erat feſtum, per Bataviam clariſſimū, quod fortiſſimorum Leidenſium proprium eſt; quodque v. Non. Octob. obſervatur: quo die, ante annos XXII. á graviſſima & extrema Obſidione Vrbis hoſtium Hiſpanorum liberati fuere Leidenſes.

denſes. Feſtus ille dies imminebat: copia facta dicendi. Orationem itaque habuit in Obſidionem & Triumphum Leidenſium, in frequenti tam virorum præſtantiū quám ſtudioſorum concione. Trium horarum ſpatium exceſſerat Oratio: duæ horæ matutinæ, parti quæ de Obſidione, pomeridianum tempus Liberationi Triumphoq́ue præfixum fuerat. Oratio matutina ita placuit auditoribus, ut iidem magnâ frequentiâ poſt meridiem, non habitâ publicæ lætitiæ ratione, iterum adventaverint. Laudata á præſtantibus viris Oratio: animus, dicendi vis, vox, memoria, actio commendata: eximium de novi adoleſcentis ſtudiis latum eſt judicium. Erant in hac Oratione artificia pluri- ma, affectus varii, qui miſeros, exhauſtos, & jam præ inedia quaſi exanimes, animámque efflantes cives exprimebant. hic & ad vivum perſona referebatur Conſulis illius fortiſſimi, urbis conſeruatoris, ſuos in extremis periculis, inuſitato more & exemplo, ad fidē conſtantiamq́. omnē inducentis & exhortantis. Cúm Orationem hanc diceret, aderat & Hugo Donellus Iuriſconſultus præſtantiſſimus, animorú explorator acerrimus, tum graviſſimus morum cenſor, qui hunc paulló poſt tempus habitæ orationis ad ſe vocari juſſit: veniente̅ lætus excepit; exhortatúſq. eſt, ut in illa via perſiſteret; fore ut illo ſuo ſtudio & animo res magnas ſibi patriæq. ſalutares aliquando gereret. quod idē mihi poſtea confirmavit vir celeberrimus, petiitq́ue á me ut fratrem illo in ſtudio detinerem. Profectó hoc animo arteq́ue ſua ad excellentē quendam dignitatis gradum perveniſſet, ſi duo hæc ſumma adfuiſſent; præſens ſcilicet quorumdā Favor, &, quod maximum eſt, Ipſius voluntas. hac de ſpe & gradu infra dicturus ſum. Animus etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

jam tum ad bellum erat propenſior. Ad Ciceronem nunc omni contentione ſe convertit: cujus licet nonnullas orationes tum libros de Oratoria attenté perlegiſſet: non tamen deſiſtere voluit, quin Ciceronẽ totum ſuum faceret. legit relegit omnia Ciceronis ſcripta; tantíque in lectione progreſſus, ut periodos ſententiásque Ciceronis notaverit, tum locos in quibus illæ tenerentur, memoriæ, quæ in eo ſumma erat, mandaverit. Præterea aureum illum de Oratore libellũ ad verbum tenebat: Epiſtolas ad Atticum, Orationes illas Philippicas in ſuccum & ſanguinẽ ſuum, ut vulgó, converterat. Philoſophiæ nihilominus incumbebat. Quæ legerat, perceperat, ambulando meditandoque digerebat. Illuſtrium tam Græcorum quám Latinorum vitas legens ſe recreabat, pręcipué eorum qui bellica virtute inſignes fuiſſent. præſtantes illos militari laude Duces, non ſemel omnibus Philoſophis Oratoribúſq. præpoſuit. Xenophontẽ propter ſermonis puritatẽ facilitatémq. ſtudioſé legebat: cujus Cyropædiã ex parte Latiné transferebat: verúm temporis brevitatis, tũ ſtudij ſui memor, deſtitit. Obſervabatur jam, ut notus, á multis, partim amore, partim odio. Sparſerant inter ſuos nonnulli, hunc novum Declamatorem valere aliquid in re Oratoria, adjutrice fidâ memoriâ: verúm in Philoſophia nihil præſtare poſſe. Quod judiciũ cum ab amicis accepiſſet, ad me retulit. Ego inſtiti, ut periculũ in Philoſophia publicé faceret. Libens paruit. Ne illotis jam manibus ſinceræ illius Philoſophię ſpecimẽ edere videretur; octiduo anté præmiſit Orationẽ de Eloquentia cum Philoſophia conjugenda: in qua claré docuit, quid Philoſophia, quidq́. eſſet Eloquentia; quám hæ Dominæ rerum inter ſe ſibi conjunctæ eſſent. Hic & illos qui

Philo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Philologorum nomine tumidi ſunt, perſtrinxit, tamquam eos qui Philologiā ſuam Eloquentiæ Philoſophiæq́. præferrent. Oratione habita, Theſes, novo ante illum diē exēplo, impreſſæ, affixæ diſtributæque fuerunt. Conceptæ hæ Theſes erant de Methodo, materia ſané utiliſſima & nobiliſſima. Duo hic ſumma admiratione digna eſſe omnes cenſebant: Primúm, Quód hæ Theſes de UNICA METHODO eſſent propoſitæ. quæ ſententia publicé graviſſimos habebat adverſarios: Deinde, Quod ſine ullo pręſide, ſuo Marte, pręter omnem morem, defenſurus eſſet. Laborabat hic plurimorum odio, quod multi Philoſophiæ ſtudioſi, tum alii in ipſum effuderant. Invidis arrogans viſus eſt quod tātum ſibi ſumpſiſſet. In eo jam moleſtia permagna ſita videbatur, nimirum, quomodo adverſariis ita exacerbatis (poſtquā ſine pręſide res tā controverſa defendenda eſſet) ſilentium imponeretur. Quæ res maximé eum bonoſque omnes ſollicitos habuit. Verum inventum á nobis remedium certiſſimum & honeſtiſſimum, quod ei, priuſquam ingrederetur Diſputationem, ſępius propoſui. Eſt autē hoc: Vt jam calore diſputandi incitatis, vehementiúſque inſurgentibus, & ſine lege vociferantibus, tarda gravíque voce, vultu ſedato, reſponderet: & quo illi inſolentiores, eó ipſe eſſet moderatior. Hoc modo commodé adverſariorum clamoribus obviā itum eſt: tū defendentis animus in ſede ſua ſemper præſens manſit. Suo itaq. tempore, ceteris ſilētibus, bono more, finita Diſputatio eſt. Quod cúm vidiſſet, paucis ea quæ de unica Methodo confirmanda adhuc haberet, expoſuit, docuítque. poſtremó, Gratię ex cōſuetudine actæ. Generoſi adoleſcētes virtutéq. pręditi viri hunc magis magiſque amabant: ante alios Adolphus Meker-

chus, Flandriæ Preſes, antiquis moribus ſummáque eruditione vir, hujus in reſpondendo moderationi ſingularem laudẽ tribuit; adoleſcentémq. propter ſtudia animúmque quem in Hiſpanum hoſtẽ gerebat, tum propter avunculũ (de quo ſuprá dictum) cujus olim ipſe Lovanii in Mathematicis auditor fuerat, in oculis habuit & commendavit. Iam denuo ad Ciceronem revertitur: omnéſque qui ſuperiori ætate apud Italos dicendi facultate clari evaſiſſent, requirit. Politianum, Barbarum, Campanũ, Fauſtum, Bembum, Sadoletum, Longolium, Sigonium, Muretum alioſque jam comparaverat: quos legens, qua in parte quiſque excelluiſſet, notabat. Et licet plurimum in hoc ſtudio proficeret & valeret; animus tamen bella ducéſq. ſpirabat. Non procul jam aberat dies Aprilis XII. quo ante annos XXII. Ludovicus Naſſavius, fugatis copiis, deſideratus fuit; quem publicé eo ipſo die celebri oratione ornavit. Studia nunc huius Mæcenatẽ quemdam inſignem poſtulabant. nam patria capta, fortunæ everſæ, res anguſtæ, tum, quod majus, animus liberalis erat. uſus hic perinvitus, me inſtigante, viri eruditione & nomine clariſſimi commendatione ad eum, cujus é dignitate tum etiã utilitate eſſet hujuſmodi adoleſcentes fovere adque altiora erigere. verùm modeſtâ excuſatione tacitâ quaſi repulſam paſſus, altiores capiebat ſpiritus, ea reſpondens quæ ſe & viro digna eſſent. Magnis ſtatim paſſibus Leidam, quam in conſpectu habebat, iterum contendit; nihil cogitans agénſq. quod præter virtutem ſummámq. foret honeſtatẽ. Iam annum XIX. exceſſerat: quo tempore, de pace ineunda cum Hiſpano, frequens apud plebem erat ſermo. Blandum hoc & jucundum Hiſpanæ pacis malum laté proſerpebat. Hic rerum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

cauſſas & eventus conſiderans, Pacē veram cum Hiſpanis fieri nullo modo poſſe, conſtanter affirmavit. & ſi mihi, inquit, ea in re crederetur, apertiſſimé demonſtrarē. Quid factum; Hiſpanorum res geſtas ſeduló perlegit; Naturam, Ambitionem Avaritiamque notavit: Proſcriptionem Hiſpani promulgatam in Principē Auraicum, hujuſque Apologiam, tum Ordinum Scriptum, quo declaratus eſt hoſtis Belgarum Philippus, ſumma diligentia perluſtrauit. His acceſſerant Præcepta Politices, Orationéſque Ciceronis Philippicæ; ad cujus imitationem hanc ſuam Orationem contra Pacem Hiſpanam formaverat. Et ut Cicero oſtendit, Pacem cum Antonio eſſe inutilem, turpem, & eam quæ fieri non poteſt: ſic & hic de Hiſpani Pace judicavit. Orationis genus acre, argumentis, interrogationibus brevibúſque periodis abundans. Convolabat ad locū ſatis clarum & commodum: in quo, ſi copia dicendi facta fuiſſet, non ſine admiratione dixiſſet. Hanc copiam dicendi ſibi non fore, licet ex parte præſentiret, voluit tamē exemplo antiquorum Romanorum animum ſuum erga Rempub. ſuique ſpem adoleſcens declarare. Non multum igitur hîc præter exſpectationem accidit. Hęc Oratio contra Pacem Hiſpanam, ſi illis temporibus (quod non ita licet) lucem aſpexiſſet, ſine dubio Politicorum judicio, propter ſua illa ita in acie collocata, argumenta, variorum ut vocant Diſcurſus ſive Diſputationes, illis temporibus editæ contra Pacem Hiſpanam, rationibus ſuis inferiores habitæ fuiſſent. Conquirit nunc Græcos Latinóſque qui de Moribus tum Illuſtrium Virorum vitas ſcripſerunt: ceteros Ciceronis libros Philoſophicos tum & Valerium Max. manibus terebat. hunc ſcriptorem, ut Praxin Ethices traden-

tem, plurimi fecit. Et cúm videret vanum eſſe nomen Philoſophi, niſi is Philoſophiam quæ in primis in Moribus conſiſtit, vita & exemplo explicaret; Orationē publicé inſtituit de Simulata Philoſophia, contra eos agens in genere qui nomine non re eſſent Philoſophi. qua oratione novos ſibi creavit calumniatores. Imminebat nunc ſollennis dies kalend. Auguſti VII. quo, anno LXXXI. omniū Ordinum Fœderatorum ſententiâ habitus declaratuſque fuit Belgarū hoſtis Philippus. In hujus Tarquinii Hiſpani Regiſſugium clariſſimam orationem magna in frequentia habuit. atque hoc circa illud tempus quo ſecundis ventis Claſſis illa Hiſpana Britanniam jam petebat. cujus orationis mentionē facit in ea quę prelo edita IN CLASSEM XERXIS HISPANI, cúm primúm animum ſtudiúmque ſuum aperuiſſet, hoc modo: *Quemadmodum igitur antea ſponte meâ & naturâ paratus, cúm maximé furor arderet Hiſpani, cúm ventis, velis, remis incitata Claßis aduolaret, tum VII. Kalen. Aug. quo iudicatus eſt Hoſtis Belgarum Philippus, Diem Patriæ ſalutarem, gratum bonis viris, mihi veró jucundum laudatione in memoriam revocavi: ornavi conſtantiam; abjeci ſocordiam. potentiam Hiſpani videri magis quám eſſe pertimeſcendam probaui: Sic idem ego nunc jurejurando confirmatus, Deum immortalem Patriámque teſtatus de pernicie atq. Terrore univerſi terrarū Orbis exſtincto, oratione triumphabo.* Subſequebatur jam dies Auguſt. III. quo res geſtæ Principis Auriaci ex more recolendæ eſſent. quare cúm ante biēnium de Virtutibus Principis in genere dixiſſet, nunc de ſingulari Principis Virtute, MAGNANIMITATE, verba fecit. Ad ſtudia privata ſe iterum conferens, Orationes Demoſthenis, & maximé Adverſarias iſtas duas diligenter recognoſcebat: Ad Rhetoricæ Ariſtotelis lectionē accedebat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

in qua Ariſtotelē ſe ipſum ſuperaſſe judicavit: nec veritus eſt hanc Rhetoricā librorum omnium quos hodie habemus Ariſtotelis appellare præſtantiſſimum. Intervénit hic tempus illud optatiſſimum, quo ferra flammâque fugata, ventis diſſipata, fluctibus abſorpta ſcopuliſque illiſa eſt potentiſſima illa CLASSIS HISPANA; nuncio omnium gratiſſimo. Nam (ut veré hic in principio Orationis) *quæ res umquam accidit, vel accidere potuit, aut Britannis Belgiſq. optabilior, aut exteris nationibus utilior, aut acerbior Hiſpanis, aut commendanda magis memoriæ poſteritatis ſempiternæ? Prius ille ipſe Oceanus, qui naufragos illos abſorpſit, diſsipauit, ejecit, Britanniam atque Belgicam, prius ipſam inundabit Hiſpaniam, quàm iuſtiſſimū illius peſtiferæ Claſsis interitū ulla vel oblivio delebit, vel obſcurabit vetuſtas. quám enim diu aut noſtrum, aut illorum nomen exſtabit, tamdiu & victoriæ noſtræ manebit & calamitatis illorū recordatio. Itaque hanc ego victoriā eo libentiùs alacriúſq. commemorabo, quod nihil accommodatius ſive ad triſtitiam calamitoſorum conſolandam, ſiue ad tarditatē otioſorum incitandā eſſe videatur. Quod enim majus ad minuendum dolorem ſolatium, ſi tam celerem tantæ Claſsis interitum? quod acrius ad defenſionem ſui ſuorúmq. incitamentū, ſi* CVPIDITATEM DOMINANDI *expendas?* Nactus igitur hic Orator noſter præclaram materiam, typis Orationem in CLASSEM XERXIS HISPANI commiſit; REGINAEQVE, omni ætate propter omnigenas virtutes clariſſimæ, dedicavit. Hujus Orationis exempla pauca exquiſitiſſimis formulis impreſſa fuere, adque virorum præſtantium manus potiſſimúm pervénére. Multi hanc mirati Orationem, cúm rem ipſam, ſtyli elegantiam, adoleſcentiam authoris animúmque magnum perſpexiſſent. Orationis hujus partes duæ: prima eſt de ipſa Claſſe, in qua ſtylus ſublimis, ap-

paratus

paratus ſermonis magnificus, potentiſſimæ Claſſi tam ad pompam quám ad pugnā inſtructæ ſuperbiſſimiq́ue Hiſpani oſtentationi conveniens: Altera eſt, in qua ſtylus cōciſus, interrogationes crebræ, argumenta brevia, oratio cōcitatior, utpote ad eos ſcripta, quorum res eſt, hac oblatâ occaſione, armis viriſq́ue Hiſpanum ambitione furentem coërcere. Multa hîc præviſa & anté denunciata quæ contigerunt hodiéque contingunt. ita inter alia ad REGINAM: *Hoc Navali Terrore ſublato, ne rem unam eſſe actam putemus, Tria ſecunda nobis, adverſa illi acciderunt. quandoquidem & Periculum, quod imminebat, repulſum, & formidoloſa aliquantum imminuta Potentia; &, quod ego maximū eſſe duco, patefacta eſt omnibus* DOMINANDI CUPIDO. *hinc quanta ſit conſecutura Mutatio, ego non dico; vident Prudentes, ipſe qui propinquat, Dies docebit.* Hanc tamē Orationē, ut pictā & mutā, non magni fecit. Animā & Actionē huic deeſſe dolebat: *utinam*, dixit, *mihi apud eos hæc dicenda eſſet Oratio ad quos pertineret; ſatis tum me magnum laborum meorum fructum conſecutum fuiſſe exiſtimarem.* Nunc xx. annorum adoleſcens, locum quem antea bis térve ſalutarat, repetit: atque hoc animo ſignificandi ſtudium mentémque ſuam, ut in re honeſteſſima, ſic & ejus vitâ maximé dignâ. Nomen jam quoddam pepererat edita Oratio. Admiſſus fuit apud eos quos ſummé alloqui cupiebat. Hîc habita oratio: Adoleſcens, temeritatis notā priús declinans, ut vir loquitur: animū ſtudiúmque ſuum expoſuit. diſceſſit. revocatus mox, Latinâ Oratione á principe quodam viro exceptus; ejuſque ſtudium & animus erga Patriam probatus eſt & confirmatus. Biduo aut triduo póſt quum hunc locum reliquiſſet, ad eum perlatæ litteræ á ſummi ordinis Viro ſcriptæ, hoc exemplo: *Omnino cupiebam*

bam, doctiſſime Verheiden, ut te, cúm hîc eſſes, ſalutarem. Id quia non contigit, intelligas nunc velim, curaturum me, ut & Oratio tua tam inſignis ad Reginæ manus perveniat, & certe ſummis laudibus comitata perveniat. Quod non eó dico, quó putem eam aut meo egere, aut ſané cujuſquam præconio: ſed eſt ſcripta elegantiſsimè, planéque ſupra ætatem tuam, & ſupra conſuetudinem aliorum quantumvis licet doctiſſimorum hominum. Quo quidem nomine non poſſum, quin quod ſentio exponam, & Reginam litteratiſſimam ad litterati muneris remunerationem adhorter. Id quod libenter & quam primúm faciam: mihíque gratulor interea hac tali notitia tanti adoleſcentis: miſſum veró exemplum gratiſſimus amplector. De negotiis quoque meis, niſi ita, ut ſcribis, eſſet, vix ut mihi tribuant vacuum tempus; me Lugduni Batavorum propediem videres, hominemque Anglum tui ſtudioſiſſimum cognoſceres. N. Feb. 21. 89.

Volvere eo ex tempore ceperat Hiſtoricos, Herodotum, Thucydidem, Salluſtium, Livium, Tacitum, Conciones Livianas, tum aliorum tam Græcorum quam Latinorum, in quibus prudentia ſumma & Hiſtoriæ anima cernitur, magna voluptate non ſemel ſed ſæpius legerat. Quó magis in his verſabatur, eó animus ardentior (quem tamen ſæpius extinguere conatus ſum) ad rem gloriámque militarem ferebatur. Cúm menſes jam aliquot ab eo abfuiſſem, ſcripſi ad eundem de ſtudiis utriuſque noſtris: poſtremó, agens de rerum noſtrarum ſtatu & fortuna, contendi, ut, prima data opportunitate, reſponderet. Quod fecit. Litterarum ipſius exemplũ hîc adſcripſi, quó planiús eo tempore condicio, vita, animus reſque ejus omnes ſint perſpectæ; his verbis: *Omnia in adventum tuum reſervaſſem, niſi ſcire cupiiſſes, ſi quid accidiſſet, quod ad te ſcribendum putarem. Primum igitur illud velim intelligas: nos utroque & ani-*

mo & corpore maximè valere. Animus enim ipſe erigit ſe attollitque quotidie, ſperans vel potiùs confidens fore, his depravatis noſtrorum moribus, occaſionem, qua ſe, vel invitis aliis, oſtentare cum laude poſſit. Corpus autem ſic exerceo, ut, cum tempus poſtulabit, cum alacribus ſaltu, cum velocibus curſu, cum validis vecte videar certaturus. Quid ergo tantùm corporis cauſſâ laboro? non: verùm quoniam animum aliquando ſine robore corporis nullum eſſe video, hoc illi adæquare etiam nunc volo. Illud mihi ſtudium delegi, quod non modo alacritatem ingenii, magnitudinem animi, verùm etiam vires corporis requirit. Rem noſtram perangustam eſſe non ignoro. eſt igitur elaborandum nobis, ut egeſtatem propellamus, retineamus honeſtam paupertatem: neque enim, crede mihi, quiſquam extollere ſeſe, & divina mortalis attingere poteſt, niſi relaxatus cura rerum externarum. Quod verò quæris, num qua res aut ſpes ſit: certè ſpes & res ſumma, ſed in virtute noſtra; ab aliis nullam dum expertus. fortaſſe

—Via prima ſalutis

Quod minimè reris Graja pandetur ab urbe.

Cenſorum verò judicia nihil moror. nullius enim neque laudationem vehementer exopto, neque reprehenſionem magnopere pertimeſco. An verò aut tam ſordidus ſum; ut gloriam omnem aſperner? aut tam impudens, ut aliorum judicia non metuam? nihil minus. Cognitio mei ipſius me & futurum tempus ſuſtentat. Habeo plura ſcribere, quæ te ſcire non nolle arbitror: ſed jam deſino. te propediem exſpecto: matri meliuſculè eſſe gaudeo. Vale. Lugd. 22. Apr. An. 89.

Conſtituerat nunc mater & ego, hactenus ut voluntarii exules Dordraci agentes, nos noſtráque transferre Leidas, ut eo in loco ſimul viventes ſumptu faciliori rebus noſtris conſuleremus. Quod contigit. Annum tantum unum hic vná vixeramus: quo hęc ſecutus eſt ſtudia. Primúm ſe colligens moribus ſe dignis ſtudebat: voce, geſtu, vita nihil

edere

edere annitens quod in alicujus reprehenſionis notam incurreret. Lectiones Theologicas, habitas ab eo qui methodicé, expedité Latinéque docebat, ſumma attentione audivit; ut Epiſtolam ad Rom. tum loci Communis de Authoritate & Interpretatione Scripturæ explicationem, Bellarmini Sophiſtæ ratiunculis oppoſitã. Proponebat & tres Authores, in quibus eo ipſo anno feré totus erat; ſcilicet Virgilium, Ciceronem, Liuium. Verum majorẽ operá in Virgilio ponebat: ad quem multo cum fructu intelligendum nec labori nec ſumptibus pepercit. Hunc cúm legiſſet ſæpius, non tamen contentus quin Æneidos libros memoriæ mandaverit: deinde conquiſivit poëtas tam Græcos quám Latinos, quos Virgilius vel ſecutus, vel imitatus fuiſſet, vel etiam correxiſſet vel notaſſet; in primis Homerum, Apollonium Rhodium, Ennium, Lucretium, aliaque Authorum fragmenta: quos cúm legeret, Virgilianæ Æneidos Rhapſodiam, quam jam totam tenuerat, agnoſcebat. Verba verbis, res rebus conferens, eruditionem judiciúmque Virgilii multis modis anteferebat. Adhibuit præterea commentarios in eumdem poëtam, poſtremoque jam legens doctiſſimos illos libros de re Poëtica, quos ſcripſit Iul. Cæſar Scaliger, verus alter Varro, mirificé lætatus eſt ſuam cum Scaligeri ſententia convenire: qui hoc in illis libris molitur præcipué, ut Homero Virgilium ſuperiorem eſſe ſignificet & demonſtret. In gratiam etiam Virgilii legit memoriæque impreſſit breve illud opuſculum Muſæi, antiqui Græci poëtæ. licet dubitetur propter varios Muſæos, num hic ille ſit cujus Virgilius VI. Æneid. meminit: *Muſæum ante omnes*, &c. Ita Virgilium coluit, ut eumdem per excellentiam Doctorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

ſuum appellaverit. Dixit quoque, Si interrogatus, uter mihi magis profuiſſet, Virgilius, an Cicero? reſponderem, inquit, Virgilius: quem & authorúm omnium in ſuo genere præſtantiſſimum, Latinorum ſcilicet Græcorumque principem judicavit. Hujus Poëtæ varias habebat editiones: puerı́ſque, in quibus lumen aliquod animi eſſe conſpiciebat, ad ſe aliquando vocatis, in ſignum diligentiæ, Virgilios, non ſine Authoris commendatione, donabat. unde á quibuſdam Virgiliorum dator dictus fuit. quo titulo ſibi viſus eſt aliquando placere. Graviora jam meditatur. Quæ res Imperia & Reſpublicas extuliſſet, eaſdemque evertiſſet, perpendens, Rémque publicam Batavicam privatorum moribus corrumpi, patrióſq. mores mutari perſpiciens; Orationem publicé ad Novos Batavos habuit: quos Novos nova vivendi ratione nominavit. Præclara & antiqua, contrá, præſentia privatorum Batavorum ſtudia repetiit. Nihil ita obeſſe quám corporum animorúmque voluptatem, cui novi peregrinique mores, quos ut plurimos notaverat & perſtrinxerat, acceſſiſſent. concluſit demum: Corruptis privatorum moribus, Rempublicam nullo modo poſſe conſiſtere. cujus Orationis verba hæc poſtrema: *Illud denuncio, illud prædico, utinam fallar, Niſi in viam redeamus, etiam ſi nihil ab externo hoſte metuendum ſit, Patriam inteſtinis eſſe diſſidiis interituram.* Bellica nunc laude præclaros ſuo more extollebat: vix jam videbatur admittere aliquem, qui á bellicis ſtudiis eum avocaret. Obſtiti vehementer. Quocirca vitam quam hactenus duxiſſet tum & præſentem otio plenam eſſe interpretans, nullámque ſibi offerri occaſionem qua virtus eniteſcere poſſet conquerens; ſtatuit exteras adire regiones, & in pri-

mis Rempublicam Venetam toto orbe celeberrimã, Oratione etiam, ſi fieri poſſet, ſalutare. Quod ipſius ſtudium & animum comprobavi, ſperans hoc modo de bello cogitationes eximi poſſe, vel ſaltem ad tempus ſupprimi. Hæc circa Kal. Oct. fuére conſtituta: inſequentis veró anni XC. Kalendæ Martiæ profectioni peregrinationique præfixæ. cum mercatoribus enim Francofordiam eundum erat. Interea temporis Liviũ abſolvens, Ciceronémque poſtremó recognoſcens, de ſtudiis ſuis in exteris regionibus cogitabat. His cum fatigatus eſſet, inſtituebatur inter nos ſermo nunc de ſitu & natura Regionum, nunc de gentium moribus, urbium ſplendore & legibus: tandem & de illis viris qui majorum ætate litteris ſcriptíſque claruiſſent, tum qui hodierno die florerent. Appropinquabat jam profectionis tempus. Quamobrem, ne temeritatis accuſaretur, Primúm ad eos ſcripſit, quibus ex officio ſe indicare debere Diſceſſum ſuum eſt arbitratus: præterea ad eum virum cujus officia anté perſpexerat & ſenſerat. quas poſtremas litteras, ut proficiſcentis animus Lectori magis ſit apertus, adjeci; his verbis: *Ita mereris de me ut præterire non poſſim, quin tibi perſcribam inſtitutum meum. Quã de re corám cúm adeſſem ſermocinatus eram, eam perficere in animo eſt, hoc eſt, profectionem aliquam expedire decrevi. Quod ut facerem rationes me plurimæ impulerunt: non voluptas, quam non modo animus noſter, ſed etiam fortuna noſtra contemnit: non ſtudium luſtrandi, quod illis relinquo qui meliora non meditantur: non denique illa quorum cauſſâ vulgó peregrinari ſolent. aliud conſilium noſtrum eſt: quod quidem ita inſtituemus, ut quám celerrimé opportuniſſiméque redire poſſimus. ubi enim potius hæc vita traducatur quám in Patria, in qua & pro qua omnes boni, & ætatem, & ſi res ita fert, animam agere debe-*

mus? Hoc te ſcire volui; partim, ne quid ignarus eſſes itineris mei; partim, ſi quid eſt quod me velle velis, hominem tibi deditiſſimum reperias. Vale. XXII. *Febr.* M. D. XC. Hæc cúm curaſſet, ultimam habuit orationem ad Academicos: ad quos de ratione Diſceſſus ſui, De Vera utilitate Proficiſcendi, de ſtudiis ſuis, partim cum voluptate, partim cum dolore aliquorũ dixit. Hic quoque Quæſtionẽ tractavit; *Bello-ne an literis major claritas & gloria contingeret?* concluſit; Claritatẽ ex Litteris, verúm ex Armis laudem gloriamq́ue majorem comparari. quod cum ratione exemplíſque probaret; inter cetera uſus eſt domeſtico exẽplo Leidenſis Conſulis P. Adriani, quem propter heroïcam virtutẽ plurimi ſemper fecit: cujus immortalem gloriam, ſcribentium claritate omniúmque Doctorum voluminibus longè præſtantiorem eſſe prædicabat. Poſtremó ſingulos ordines Auditorum ſalutans, iiſdem Academiæ PATRIÆQVE PATREM PRINCIPEM AVRIACVM ante oculos poſuit, ejuſque virtutem, qua primus inter tot Principes, Ordinum voluntate, Tyrannidi Hiſpanæ ſe objeciſſet, retulit & illuſtravit. tandem operam ſtudiúmque ſuum (modó vita ſupereſſet) Academiæ omnibuſq́ue eſt pollicitus. precatúſque ut unuſquiſque ita ſe in ſtudiis gereret, ut de Patria communiq́ue ſalute quám optimé mereatur. Ingrediendum nunc iter erat. Ego me illi, ex voluntate maximé matris, in itinere conjunxi. maluit ſollicita mater utriuſque carere præſentiâ, quam alterum ignota in regione ſolum vitam trahere. Hoc priuſquã ſibi iter ſuſciperet, duo propoſuit: primúm ut nihil tentaret agerétve, quod cura aliqua aut induſtria elaboratum editúmque videretur; omnia ſua in ingenii promptitudine collocans. Alterum, nihil ut aggrederetur, quod non

aperté

aperté vel clam ad Patriæ Libertatis defenſionem, contra hoſtes potentiores, pertineret; hoc ipſo magnum excellentémque animum ſuum ſignificans. Die jam ventíſque exſpectatis, accincti itineri ſtamus; ferro magis quám auro inſtructi; animo quám fortunâ majores. Hamburgum, Anzeaticam urbem, bis térve reluctantibus ventis rejecti, magnis tandem moleſtiis pervenimus. hinc Caſſellas Heſſorum; quo in loco coactus eſt hærere propter cruris inflationem, cujus cauſſa ſalſa aqua, qua ejus pedes in terrã deſcendere volentis quotidie tingebantur, cúm in Vlilandia maris Batavici oſtio, ventis longo tẽpore repugnantibus, ſubſiſteremus. Quadrigis tandem, ut ex pede laborans, Francofordiam vectus eſt, nundinis Vernalibus. Inde Heidelbergam progreſſi, dies circiter quatuordecim acquievimus. Hic conſenſu Senatus Academici orationem dixit, cujus argumentum erat: *De eo quod maximé eſt ex Hominis Dignitate.* intellexit hoc eſſe, Defendere Patriæ Libertatem: pro cujus Libertatis Defenſione antiquũ illud Germanorum, Principúmque Palatinorum ſtudium expoſuit: teſtatúſque eſt, nunquã magis eſſe vigilandũ pro Libertate, quám hoc tempore, quo Libertati tam multæ inſidiæ ſtruuntur ab eo cujus Ambitio & Avaritia inſatiabilis eſſe videtur. Hoc argumentum poſtera die duabus lectionibus expoſuit, adducens verba CÆSARIS, quæ exſtant Commẽtariorum libro VII. Habetur hic Oratio Critognati Arverni pro PATRIÆ LIBERTATE dicentis. in hæc veró quæ ſequuntur lectiones habuit: *Romani quid petunt aliud, aut quid volunt, niſi invidiâ adducti, quos famâ nobiles, potentéſque bello cognoverunt, horum in agris civitatibuſque conſidere, atque his æternam injungere ſervitutem? neque enim unquam alia conditione bella*

geſſe-

geſſerunt. Quòd ſi ea quæ in longinquis nationibus geruntur, ignoratis, reſpicite finitimam Galliam, quæ in provinciam redacta, jure & legibus commutatis, feris ſecuribus ſubjecta, perpetua premitur ſervitute. Quos hodierno die per Romanos intelligebat, facile prudentiori conjicere auditori licebat. His peractis Baſileam contendimus; venimus; ſummæque authoritatis virum Baſilium Amerbachiũ tum & Grynæum Theologum ſalutamus. Orationis dicendæ venia eſt impetrata. Dicenti apertus locus honeſtior eſt. Dixit *De Merito Baſilienſium erga Liberas Nationes*. Meritum hoc Baſilienſium interpretatus eſt *Concilium Baſilienſe*: quod inchoatum An. M. CCCC. XXXI. in quo definitum Seſſ. II. III. XVIII. *Quod Concilium Generale* (referente abbreviatore Conciliorum Caranza Archiepiſcopo Toletano) *poteſtatem immediaté à Chriſto habet, cui quilibet cujuſcunque ſtatus vel dignitatis, etiam ſi Papalis exiſtat, obedire tenetur.* Ad quod Conciliũ ſæpe Luterus Germaniq́ue Theologi, cùm primùm tanti Operis, Regni ſcilicet Chriſti jacerent fundamenta, provocarunt. Cum hoc igitur Baſilienſi Concilio, quo ſtatutum eſt, *Concilium eſſe ſupra Papam*, non ſolùm Eccleſiæ, verùm etiam Reſpublicæ oppreſſæ Papali Tyrannide ad Libertatẽ ſuam reſpiraveriut. hic igitur non immeritò de Baſilienſium Merito erga Liberas Nationes verba fecit. argumentum loco convenientiſſimum. Tota vis Imperii Pontificii in hoc capite ſita eſt: quo præciſo, Papa nil niſi truncus erit. Hac Oratione Profeſſorum, qui omnes feré Baſilienſes, tum nobiliũ Gallorum exulum animos ſibi devinxerat. nonnulli actioni dicentis neſcio quid Periclis attribuebant. Conſtitutum nobis hîc ad aliquot ſeptimanas ſubſiſtere. Ne jam in otio vitam ducere videretur, publicé *Orationem Salluſtii I. ad Cæ-*

ſarem

ſarem de Republ. ordinanda, agens primùm de laude fructûque Hiſtoriæ, expoſuit. Lectiones ejus, orationis ſpeciem referebant, ad quas nullo ferè labore & præmeditatione accedebat. Hic jam rem novam experiri voluit. Cúm jam lectiones aliquot habuiſſet, cõſtituit ſequentis diei Lectione phraſin flexúmque Latinitatis Salluſtii, ſecundâ Livii, tertiâ Taciti exprimere, quod tentans prçſtare viſus eſt. ſed illam juvenilem imitationem in ſe ipſo amplius non ferens, commune loquendi genus eſt ſecutus. Baſilienſes nunc longo tempore Græcæ Linguæ Profeſſorē videbantur deſiderare. nonnulli hunc de hac provincia allocuti: alii de Eloquentiæ vel Rhetorices profeſſione commutanda. ſtudebant huic multi, maximé Baſilius Amerbachius; qui hujus animo & lectione ſe aliquando recreare viſus eſt. Honorem hujus Profeſſionis modeſté recuſavit: mirarique ſe, dixit, inter Baſilienſes homini peregrino, ſine ulla amicorum commendatione, tantum tribui: Venetum Iter ſibi longé ante in Patria præfixiſſe: hoc conficiendum eſſe affirmavit. Indicavit paulo póſt fortunæ rerumque ſuarum ſtatum, quæ adjumentum vel ſolatiũ aliquod itineris deſiderabant. quod & donatũ. Hæſeramus Baſileæ ſeptimanas ſex, quibus præter ſuperiores labores, egregiam poſuit operam in Iulio Cæſare, cujus non ſolùm Commentarios, ſed cujus etiam Vitam á Græcis Latiniſque ſcriptam pernoverat. erat autem hæc opera: Cúm perſpiceret, ſuo doctiſſimorúmque virorum judicio corruptum, mutilatúmque admodum eſſe Cæſarem, eó ſe contulit, ut non ſolùm Collatione locorum Commentariis comprehenſorum, ſed etiam ipſius Cæſareï Animi cum ipſo Collatione, Cæſarem multis in locis emendaret &

F resti-

reſtitueret. quod & ſe feciſſe exiſtimaverat. Forte nemo eo rectiús ſine ſubſidio librorum, tum etiam feliciús hoc potuiſſet. nam verba, verborúmque tum Phraſium formulas, flexus moderationeſque ſyllabarum, ſi quiſquam alius, hic tenebat: &, quod majus eſt, neſcio quem ſpiritum animámque Cæſaris fingebat, cui etiam verba ejuſdem convenire volebat. quó locum haberet illud authoris, puto Quinctiliani: Cæſarem ſcilicet eo animo ſcripſiſſe, quo bellaſſet. Oſtentabat hic ſe é novo militaris animus. frequentabant hanc urbem Gallicæ militiæ duces: aderat & Gallicarum rerum procurator, cui notus & gratus. Sed Itineri Veneto inſiſtendum erat. Gratias igitur ante alios egit Baſilio Amerbachio, cujus humanitatē liberalitatémque eximiam fuerat expertus; petiitque ut hominis peregrini, viatoris, & ſine ulla Bibliotheca, lectiones boni conſuleret. Amerbachius ſtatim hunc *Bibliothecam vivam* pronunciavit. ex quo videre licet quám ingens theſaurus ſit Memoria. Baſileam relinquentes, Tigurum venimus, primariam Helvetiorum civitatē: D. Ioanni Guillelmo Stuckio, viro optimo, bene precamur. De facultate habendæ orationis hic loquitur. quod novum hoc in loco viſum fuit. Collegio placuit certis de cauſſis non habendā. Intellexerat hic inter cetera, præter loci morem eſſe. Iterum jam accedens Stuckium, valde extulit Helvetios, dicens; Helvetiorum animos cum ſuo optimé convenire: quod & argumentum Orationis maximé confirmaſſet. erat autē hoc: *De Laudibus Helvetiorum antiquos patrióſque mores ante alias Nationes tuentium.* Quod læto vultu excipiens Stuckius, Vtinam, inquit (ſimili feré ſententia) numquam á patriis moribus deflecteremus, omnia tum ſe conſtantiús in Repub.

habe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

haberent! Venetias nos contendere diximus, proficiſciq́ue Curiam, quæ Rhetórum metropolis eſt. Circa hoc tempus ſollenni more, Curiæ Rheticarum Eccleſiarum Synodus cogebatur: in qua & amici Stuckii, inter quos, ut putabat, Scipio Lentulus adeſſet, cui per nos ſcripſerat. Curiæ I. Pontiſellam convenimus: eruditionem humanitatémque viri miramur. Multi hoc Iter noſtrum Venetum eo anni tempore non probabant. nam per magnos æſtus An. xc. Alpes ſuperandæ erant. verúm animo corporéque valentes nullus deterrebat labor. Inter labores & diſcrimina ſua etiam fuére ſolatia. erat enim ad manus Iuſtini Hiſtorici Epitome, cujus lectione jam deſidentes etiam animum collegeramus. Legimus inter alios, lib. IIII. in quo de Rebus Siculis tractatur: qui liber nobis occaſionem dederat pluribus in via loquendi de SICILIA, Bellis Siculis corúmque cauſſis. Multa hic ex Virgilio, Ciceronis Verrinis, Livio & Thucydide in medium producebat: neque unius diei ſermo noſter erat de Rebus Siculis. Ad Clavennas deſcendimus, quæ quodammodo Lacui Lario ſive Comenſi adjacent, tum viam quoque ad Vallem Telinam aperiunt. hoc in loco paſtorem agebat grandævus, venerandus, exercitatúſque vir Scipio Lentulus Neapolitanus, religioſus quondā magni illius Theologi diſcipulus: Huic Stuckii litteræ redditæ: in quibus & ſcriptum, ut viam ad Venetos nos doceret. qui percipiens nos eſſe Belgas, eóſq. liberos, hoc eſt, Hiſpanum non agnoſcentes imperium, conſuluit ut tractus regionis Mediolanenſis declinaremus, Vallemque Telinam teneremus. quæ via nobis, animi factique noſtri probé conſciis, ſi cuiquam, erat eligenda. Vallem igitur Rhetórum fertiliſſimam amæniſſimámque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

perluſtramus. Hic iterum de Sicilia fuit inſtitutus ſermo: de ſitu, antiquitate, fertilitate, hominum fructuumque natura, ſoli cælique clementia, Ducum Doctorúmque frequentiâ, multis variiſque bellis propter Inſulæ imperium geſtis, poſtremo de CUPIDITATE DOMINANDI contulimus. Ita enim veteres judicarunt, ut omnes, qui Siciliam poteſtatis ſuæ facere contendebant, ambitione incenſi Imperium quoddam affectarent: ad quam regnandi ambitionẽ exſtinguendam omnes vicinæ gentes Græciáque tota concurrere ſolebat. neque injuriâ. tutiſſima Inſula ſedes belli, in Africam, Europam, Græciam Italiámque inprimis ducendi. Diſputatum & hic fuit de præſenti Siciliæ Tyranno, ejúſque potentiâ. Expoſita hîc quodammodo noſtris erat oculis Inſubria illa, quæ quaſi altera Sicilia ſive Helena, propter quam tot bella geſta ſunt, quot propter ullam regionem umquam meminimus. hanc utramque Helenam ſingulari arte compreſſit. oppreſſam conſtrictámque tenet libidinoſus Hiſpanus. Atque ita pluribus de CUPIDITATE DOMINANDI locuti ſumus hac in Valle: quæ, ut Italiæ vicina, plurimos Italos, Religionis cauſſâ exſules, excipit atque recondit. ſunt hic ex mediâ Italiâ viri pietate, eloquentiâ & doctrinâ præcellentes: inter quos, præter ſuperiorem illum Scipionem, eſt & Scipio Calandrinus Lucenſis, quorũ ductu & ope iter nobis fuit expeditius: eſt & hic Octavianus Meier, toto illo tractu clariſſimus; qui Chriſti oues, Romano Lupo ereptas, in Valle hac viridi, lætâ conſcientiâ, ſalutari Dei Verbo paſcit. Harum Rheticarum Eccleſiarum ſtatu mirum in modum animi noſtri fuere exhilarati. Pergimus in Ditionẽ Venetorum: Brixiam, Veronam, Vincentiam, Patavium & tandem ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

metam laborum VENETIAS pervenimus. Hic Rhodus, hic ſaltus. Venit, vidit, ſalutavit Venetias. Peregrini eramus: quibus, ut ille, contingit, ut multa habeant hoſpitia, amicitias nullas. Qui in Repub. ſplendore litterarum inſignes eſſent, hic cupit cognoſcere. Reſponſum á nonnullis; Priſtinam illam Litterarum dignitatem quaſi jacere, non Venetiis ſolúm ſed per totã Italiam, quod & nobis viſum fuit. Italiam ab ITALIA illa differre multum putavimus. Tandem oblatus Laurentius Maſſa, qui Academiis Patavinæ & Venetæ, tum Summo etiam, ni fallor, Senatui, á ſecretis erat: vir gravis & egregié doctus: quem ſtudiis ſententiæque noſtrę reſponſurum credebamus. Cum ipſo locutus; ejuſdémque opera illuſtriſſimos Academiarum Curatores acceſſit; petiitque ut jus dicendæ orationis ſibi publicé concederetur. Quod petiit conceſſum eſt. Interrogavit (nova res) quo de argumento audirent libentiús, DE MAGNANIMITATE ne, quæ virtus quodammodo propria ipſis Venetis; An DE ARTIBVS ROMANORVM IN IMPERIO ACQVIRENDO? An, quæ res, hæc verba ſunt, paullo gravior videtur, de ORTV & OCCASV MAXIMORVM IMPERIORVM? Hîc Viri illi, aderant & plures, totum novi hominis corpus luſtrabant: animi, vocis, corporis ante alios omnes exſtantis notabant præſtantiam. alii hic alios aſpicere, arridere, neſcio preterea quæ ſigna dare. Reſponſum, præter rationem ſibi videri, dicenti aliquid velle præſcribere; verúm ex argumentis, quod vellet, eligeret: hac tamen lege, ut Orationem prius ſcriptam aſtanti Maſſæ, qui á ſecretis erat, traderet. cauté illi. Hæc circa meridiem contingebant: pomeridianum tempus meditationi diſpoſitioníque futuræ Orationis

 tribuit.

tribuit. Sequenti die dictavit mihi, & abſolvit hanc, quam hic videtis, orationē Venetam, DE ORTV ET OCCASV MAXIMORVM IMPERIORVM; ex tempore quidem meditatam & compoſitam, ſed non ex tempore habitam. nam inter vtrumque tempus ſeptimanæ aliquot interceſſerant. Probata quidem fuerat Oratio: ſed Orationem dicturi animum, tempus differentes, explorare pernoſceréque velle videbantur. Suſpiciones hic nobis aliquæ, verùm non ita graves. Venetis veró longé graviores, ut poſtea collegimus, obortæ. Salutarat interea Principem Venetiarum Paſchalem Ciconiam, qui erga doctos beneque de Republ. ſentientes ſe propenſum indicabat. Iſto etiā temporis intervallo, ad Maſſam tamquam hominem privatum, Carmen quoddā ſatis longum ſcripſerat, quo patriam, iter, ſtudium, fortunam condicionémque ſuam liberius exponebat: in quo & hos verſus in Hiſpanum, de patria agens, poſuerat:

Fortunata nimis ſi numquam bella fuiſſent,
Aut impacatos numquam ſenſiſſet Iberos.
Ach patria infelix! nunc Libertatis honore,
Nunc ſpoliata jaces; dominos dignata ſuperbos?
ſic & infra: —— *hinc lævos carpimus agros,*
Et Mediolani fundatas ſanguine ſedes,
Omnibus inviſus quæ regna tenebat Iberus,
Linquimus, ac vallem libuit luſtrare Telinam.

Quod hic ſe Guillelmum Campanum Belgam appellaverit; duabus de cauſſis acciderat: prima, ut Latino ſive Italico vocabulo cognomē Germanicum elegantiùs decentiúſque denotaretur apud Italos: altera erat, & hæc præcipua, Ne forté familiæ nomen VERHEIDEN moleſtiam quam-

quamdam pareret apud Pontificios Hiſpanôſque adverſarios. edita ſiquidem Oratio illa, in qua nec Hiſpano, nec Pontifici pepercerat. Exſpectabat indies Orationem dicendi tempus: &, ne interea otioſus videretur, Novum Teſtamentum Græcé minutiſſimis typis circumlatum ſummo animi ardore legebat, attentúſque ſingula obſervabat. Præterea nobiliſſimũ illum Tractatum Polybii DE CASTRAMETATIONE ROMANORUM (quem in Batavia Iano Laſcare interprete Latiné memoriæ mandarat) nunc Græcé ſibi paratum, tamquam imperator aliquis jam jam cum hoſte congreſſurus, triduo memoriæ theſauro repoſuit. Habita tandem Oratio eſt. Poſtridie ſignificatum nobis á Belg-Italo, id eſt, ab eo qui longo tempore in Italia vixerat, vidiſſe ſe Carmen illud ad Maſſam in Officina typographicâ, quæſitumque á ſe, num nos noviſſet. verum aſtu an ſincero animo hoc nobis ſignificarit, neſcimus. Hic aliqua occuparat animum noſtrum ſuſpicio. Poſtea cum Maſſa egimus, cujus operâ ſpes aliqua rebus noſtris daretur. Sermo varius. hic interrogatus inter cetera, Num notitiam aliquam haberet cum Oratore Gallico, reſpondit, Vix illum de facie noviſſe. Felicem diem Maſſæ precati diſceſſimus. Quid plura? Hac poſtrema interrogatione, quæ eſt de notitia Legati Gallici, intelligere cepimus, altas nobíſque graves foveri ſuſpiciones. Quorſum impreſſionem Carminis urgebant, vel imprimere ſe velle ſimulabant, viſi ſumus (ſed tacité apud nos) colligere. nam dicentis Orationẽ animus verſibus antea citatis jã ex parte conſtare videbatur. Oratio enim, ut animadvertere Lector poterit, omnibus in locis, ſine ullius, niſi in genere malorũ, læſione, legi poteſt. Altiores forté ſuſpiciones illorum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

verũm ab ea re hic aberat longiſſimé. nam Marte, arte animóque ſuo, qui magnus erat, rem omnem aggreſſus fuerat. Paucis: Legatum Hiſpanum etiam ſummé metuebamus. Iam colloquia multorum, ex circumſtantiis variis, non ſine arte aliqua nobiſcum fuiſſe inſtituta, nobis perſuaſeramus. Quid? timor ingens nos invaſerat: Ampliſſima illa VENETIARVM urbs, valde anguſta jã nobis viſa fuerat: inter editiſſimas Alpes, harúmque ingentes minas & præcipitia magis cordi erat verſari, quám inter tot excelſa magnificaque ædificia, exſtructos ſuperboſque altis columnis porticus. Verũm veſpertinum tempus amicaſque nobis tenebras exſpectabamus: Belgarum quorumdam curâ & adjumento, tum tenebrarum beneficio, Vrbem reliquimus; magníſque itineribus in agrum Tridentinum contendimus. hinc per Tyrollenſem agrum, Curiã nobis notam pervenimus. Cúm jam metu omni liberatus eſſet, dixit: *Licet moleſtum hoc fuerit iter; bene tamen ſe res habet: præſtiti quod olim in patria volui & unicé optaui: Salutaui Venetos, tum oratione me illisque dignâ ſum allocutus:* Animi exercitium hoc eſſe Iter putavit. Licet adverſa eſſent plurima; animum tamen fortem geſſit & invictum: nulláque de virtute ipſum dicentem audivi ſæpius, quám de MAGNANIMITATE: Non ſemel ipſum recitantem percepi ea quæ Hermolaus Barbarus in IIII. lib. Ethicor. Ariſtotelis de hac virtute ſcripſit: quem locum propter elegantiam reíque præſtantiã, his addere placuit: ita BARBARVS: MAGNANIMITAS *circa magnos verſatur & excellentes honores, utpote circa eam rem, quæ bona fortunæ reliqua & preſtantia, & dignitate, & clarorum hominum opinione antecedit. His autem honoribus, quos vir magnanimus appetit, etiam digniſſimum eſſe oportet.*

tet. Quare optimus quoque ſit eſt neceſſe. Nam ſi maximis honoribus ſe dignum rectè putat, maximis verò nulli majores eſſe poſſunt; erit ut etiam ſit virtutibus omnibus prædıtus, & quod ſequens eſt, optimus. Alioquin majoribus dignus is eſſet, qui pluribus virtutibus eſſet illuſtratus. Honores itaque maximos ita ſuſcipiet, ut minores tamen eſſe meritis ſuis atq. impares arbitretur. exiguos aſpernabitur. Sane eodē pacto circa divitiarū deſpicientiā erit affectus: utranq. fortunā moderatè & ſapienter feret, pericula adibit permaxima, vitæ non parcet, invitus & cum pudore beneficio afficietur, magnus inter magnos, cū reliquo genere modeſtiſſimus haberi & eſſe volet: maturus præterea, gravis, apertus, verax, liber, ab aſſentationibus abhorrentiſſimus: nullius rei admirator, immemor injuriarum: parcus, rarúſque laudator, numquam maledicus, inceſſu item lento, & voce gravi, ſermone conſtanti. Præclara illuſtrium Ducum facta ſumma voluptate referebat: Homericos Virgilianóſque duces, tum Populi Rom. ſtudia & artes inter montium minas viarúmque præcipitia & anfractus, ruentiúmque aquarum fragores, reſultantibus aëre vocibus decantabat. Id ſibi deeſſe, in quo ſua virtus ſe oſtendere poſſet, conquerebatur. eó enim, ut exiſtimabat, facilé impenditur labor, unde honos, nomen, imperiúmque aliquod ſperatur. Hîc valde eorum hominum deteſtabatur inertiam, qui cùm laude digna agendi occaſionem haberent imperioque valerent, nullum virtutis documentum publicé dediſſent. Altæ erant hæ cogitationes: ſed ad altiores mox evecti fuimus. de rebus ſiquidē Cæleſtibus & Divinis egimus: quibus, quotieſcunque de his ſermo, ejus animus non mediocriter capiebatur. Hîc iterum bonum Concionatorem, tum bonum Imperatorem omnibus quacunque dignitate præcellentibus præpoſuit. Nihil jam ita optandum

quám tuta aliqua corporis quies. Quocirca Heidelbergam, ut tutam commodámque ſtationem, elegimus; eóque, primúm amicos in reverſione ſalutantes, convolamus. Tigurini, quod in acceſſu non ita concedebant, jam ſponte in reditu videntur proponere. ſed hic, non ſolúm quid Tigurinis ſed etiam quid ſibi conveniret reſpiciens, ſe excuſavit. póſtque variis de rebus habita colloquia, imprimis cum Stuckio viro liberaliſſimo & Gabriele Gerbelio Lucernate Verbi Dei paſtore, qui Romæ longo tempore inter Sophiſtas vixerat, Muretúmque, de quo ſermo plurimus, horrendam illam Pariſienſem cædem adulatoria illa voce prædicantem audierat. Læti hinc diſcedentes Baſileam pervenimus. Amicis rem geſtam expoſuit, iiſque bene precatus, Argentinam venimus. hîc Martinum Lobetium & Georgium Obrechtum ſalutamus; hunc quidem Amerbachii, illum vero Grynæi nomine. hic vitæ experientia clarus & ſcientiâ politicâ præſtans erat: qui de Itinere hujus Veneto ſententiam ſuam prudenter ferebat, eamdemque exemplis firmabat: paucis; reducibus tandem nobis non ſemel gratulabatur. ille Iuriſconſultus clariſſimus & profeſſor, qui quantum ex ſermone & ſcriptis conjecimus, Ius Civile nō opinionibus pragmaticorúmq. argutiis & variis limitationibus, ſed ipſis Iuris Authorum ſententiis certíſque principiis tradebat & demonſtrabat. cujus prudens de rebus nonnullis judicium intelleximus, tum re præſentem favorem ſenſimus. Heidelbergam demum venimus. quo in loco apud ſocios qui nobis bene cupiebant, per totam feré hiemem ſubſedimus. quo tempore hæc duo potiſſimúm ſtuduit, videlicet ut Theologiæ tum Linguæ Italicæ certam haberet cognitionem. Ad

hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

hoc primum exigebat Diſpoſitionem quandam Locorum Communium, ſive Partitiones Theologicas. mox Shonii tum & Amandi Polani Partitiones adminiſtratæ fuere. hujus ita ipſi placuere, & quidē jure, ut, bidui ſpatio, eaſdem fideliter ſine libro reddiderit. Biblia, tum Calvini Inſtitutiones, veré divinum & æternum opus, amplexus eſt, diligentiſſiméque legit. In Novo Teſtamento, Italicé verſo, ſe exercebat; ſic & in Aulico Baltazaris Caſtilionei. quem virum propter eruditionem & decorum quod paſſim in libro perſpexit, non ſemel commendabat. Remeandū jam erat in Patriam Belgium. Priuſquam tamen hoc iter ſuſciperet, Hanc Quæſtionem, Iure ne, an injuriâ C. Cæſar interfectus, tractare ſtatuerat; verúm loci circunſtantiam perpendens diligentiús, ab incepto deſtitit. Heidelbergâ tandem noſtrorum operâ in Hollandiam, elapſo jam anni ſpatio ex præfinita animis noſtris ſententia, ſalvi revenimus. Iter hoc Venetum, quod totum pedibus emenſi fueramus, grauiſſimum periculoſiſſimúmque fuit. & ſané ſi hujus animum, labores, fortunam, & quod amplius eſt, in inopia vitæ honeſtatem intuearis; erit quo magis gloriari poſſit, quám illi, qui hodie prædandi forté vel luſtrandi ſtudio, ambitioſé totum terrarum Orbem circumnavigarunt. Ex Hollandia, poſtquam ſe collegiſſet, in Angliam ſolus trajecit: qui jam ſolvens, dixerat; Confecto hoc paucarum ſeptimanarum itinere, jacienda ſunt rerum mearum fundamenta: rem Militarem putans. Cauſſa Britannicæ profectionis duplex: una, ut gentem illam tam vicinam támque nobis conjunctam, fædere bellíque ſtudiis adverſus Hiſpanum, publicæ Libertatis hoſtem, ita devinctam, ipſe oculis ſuis videret; &, ſi res admitteret, cele-

berrimam Oxonienſem Academiam oratione ſalutaret. Altera, ut, ſi quid earum rerum, propter quas inter mortales magnum certamen eſt, honeſté offerretur, non adeo recuſaret. Cúm ad ſeptimanas aliquot in Britannia verſatus eſſet, Londino ad me ſcripſit litteras, quarum hæc pars precipua habetur: *Noli exſpectare in poſterum dum ſcribam. nam primo quoque tempore ad vos, ubi, Deo adjuvante, materiam virtutis habebo, redire conſtitui: idq. compluribus de cauſsis. quoties enim video mollitiam temporum noſtrorum, toties ingenti ad inſtitutum vitæ meæ perſequendum cupiditate exardeſco. nihil enim non modò pulcrius, verúm etiam accommodatius reperiri naturæ meæ poteſt, quam ſi id, quod & animo mihi ſemper propoſui, & ſæpiſſimé ſermone atque adeo Oratione teſtatus, quám poſſim celerrimé præſtem. nam etiam ſi hîc omne florentiſſimæ ætatis meæ tempus conſumam, quid tandem aliquando profecturus ſim non video. Poſt aliquammultos, quám huc appuleram, dies profectus ſum Oxonium: quâ in civitate vel potiùs Academia (vides enim quandam quaſi rempublicam Philoſophorum) complures dies vixi, non voluntate mea commoratus, ſed incredibili quorundam humanitate detentus. habueram enim prælectionem orationis in modum ex C. Cæſaris Comment. lib. IIII. de bello Gall. in hæc verba: Exiguâ parte æſtatis reliquâ, Cæſar, etſi iis in locis, quod omnis Gallia ad Septemtrionem vergit, maturæ ſunt hiemes, tamen in Britanniam proficiſci contendit, quod omnibus feré Gallicis bellis hoſtibus noſtris inde ſubminiſtrata auxilia intelligebat.* Argumentũ orationis non ſolúm ipſius animo & ſtudio, verúm etiam Britannis longé convenientiſſimum. nam nactus hîc locum liberé dicendi in Hiſpanum, omnium gentium Libertatis inſidiatorem, Britanniæ veró hoſtem apertiſſimum, ita dixit, ut hæc Oratio non longé ſententiâ abeſſet ab ea quam ad Reginã ſcripſit in CLASSEM XERXIS

HISPANI. In hac cauſſæ factique Cæſaris & Hiſpani inſtituta comparatio. ita in illa, poſt alias cauſſas, legitur: *Verúm excitat te quantum conjectura augurari poſſum C. Cæſaris factum illius, Qui cúm Bello Gallico Belgis ſubminiſtrata á Britannis auxilia intellexiſſet, infeſtis derepente ſignis trajecit; Inſulã invaſit; direptam miſeré atq. afflictã ad arbitrium ſuum pené totam revocavit. Præclarum facinus, ut pleraque omnia Romanorum: quos non vis, non injuria hoſtium, non pax, non ſocietas violata; ſed Ambitio, ſed Avaritia, ſed immoderata regnandi Cupido ad arma ſtimularet. Hic igitur te, ut opinor, Cæſar majori Cupiditate dominandi incenſum, eamdem oocaſionem eoſdemque hoſtes nactum ad ſimile factum provocavit. Sed quid hæc ego? Quaſi veró non S. Fœdus; non Religio Romana, non venerandus Pontifex ille tuus iſto te dicto, quó Cuncta tibi Hæreticorum Regna donavit, ſatis adverſus inimicam Romanæ ſervituti Britanniam armaret. Quamquam ego quidem interpretari non queo, utrum magis, ut acerrimus Chriſtianæ Religionis hoſtis, Regionem ſibi adverſam delere, an, ut Petri Piſcatoris imitator, propter abundantem illius Inſulæ piſcationem recuperare cõtendat.* Iterũ alio in loco: *Si C. Cæſar ſemel atque iterũ, ex eodẽ Itio portu, tranſmiſsione factâ, aſperrimã jam tũ belli ſtudio Inſulã feliciſsimé, ut ille feré omnia, devicit; quid erat cauſſæ, cúm illius factũ imitaretur Philippus, cur non ejuſdẽ ſibi fatũ ſperaret?* In illa Cęſaris verba magnâ in frequentiâ Oxonii dixit; adeo ut antiquiores illi, qui longo tempore in Academia deſederant, auditorũ multitudinẽ mirati fuerint. nam argumentũ Orationis valde novum his verbis, ſi recté memini, publicé affixum: *De Cauſsis Iulii Cæſaris tranſferendi Belli in Britanniã dicturus eſt Guilelmus Verheiden Belga.* Humaniſſimé á præcipui nominis viris hic fuit exceptus, quorum amicitiâ diutius quám putarat detinebatur. Inſtabant nonnulli ut aliud quippiam publicé

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

proponeret. verúm impetrare non potuerunt. quia hoc ſibi in Angliam proficiſcens prę̨finitum habebat, ut unam tantúm Orationem ſibi ſtudiiſque futuris reſpondentem haberet. judicavit, ut ex ore ipſius percepi, Præter decorum eſſe, hominem militaris animi in umbra & ſcholis plura verba facere. Londinum tandem revertitur. Occaſionem ſibi dari optat alloquendi Reginam. oportuna ſané oblata occaſio eſt. ſiquidem Londini erat minoris alicujus Principis Legatus, cujus hic nomine Reginam alloquitur, Latiné exponens ea quæ á Legato acceperat. Legatus quod ſibi impoſitum fuerat, hoc facilé ex ſententia ſua conſequitur. Proſpera Legati expeditio: qui agnoſcens fidã præſentémque huius in exponenda Principis ſui ſententia operam, liberalitatis minimé oblitus eſt. verum hic accipere recuſavit quod oblatum erat ſæpius: ut is qui donando magis quám accipiendo nomen ſibi comparare ſtudebat. Inſulam relinquens in vicinam Zelandiam pervenit: ex hac ad proximam civitatem Bergopzomium, in qua ſtatuerat rerum ſuarum uti dixerat, jacere fundamenta. Iter hoc Britannicum magni nobis conſtitit. profuſior ſemper fuit quám ſinebant facultates. Bergopzomium duplici de cauſſa ſibi hic Tyro, tamquam optimam rei militaris ſcholam, elegit: primúm quia civitas hæc expoſita Brabantiæ eſt, eáſque regiones reſpicit, in quibus hoſtis vires inter ſe conjunctas habet. ita ut hunc locum eum eſſe in quo ſæpe cum hoſte manus eſſent conſerendæ judicaverit: Deinde hac in civitate popularis noſter agebat Gerlacus Pyrlingius, qui ſæpius in patria conſulatum geſſerat, vir rerum experientiâ & dexteritate inſignis: qui mirum in modum hujus ingenio & litterarum ſtudiis delectabatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Apud hunc ut gratiſſimus hoſpes divertit. mox animum ſuum indicat. Obſtupefactus Pyrlingius, hanc ejus ſententiã omni conatu ſtudet evertere. ſed fruſtra. nec meum, nec aliorum ſtudium, ante hoc etiam tempus, quicquam valuit. Indies magis animus bello æſtuabat. Deliberat jã, Eques ne, an pedes primúm Martem ſalutaret. Pedes hic voluit. exiſtimans, Coporis animíque virtutem in pedite magis elucere poſſe quám in equite: utens hac in re pluribus argumentis. Verúm aliorum ſententiæ acquieſcens, eques primúm militiæ nomen dedit; honeſtoque apud Præfectum Equitum loco, quo dignus erat Romanus hic Tyro, eſt habitus. Anno jam ſequenti Vexillarius Peditum creatur. Res hîc admodum nova ad aures meas de ipſo perlata eſt, quæ graviter animum meum concuſſit; videlicet; Ipſum poculis iræque indulgere. Subiratus hîc ego, binis eumdem litteris petens, objurgavi, comminatúſque ſum. His ita reſponſum dedit: *Poſt diſceſſum abs te meum binas á te litteras accepi eodẽ exemplo; unas Bergis, alteras Dordraci datas. quæ licet ſcriptæ eſſent mei ſive admonendi ſive reprehẽdendi cauſſâ, tamen multó gratiſſimæ fuerunt. propterea quod fraternum erga me amorẽ declarant, & inſtituto meo accuraté reſpondent. nam & optas tu, & ego quám maximé laboro ut aliquando non ſine honore vixiſſe videamur. id quod video poſſe perfici, videlicet ſi non modó fortitudinem in bello, verúm etiã omni tempore, omnibus in rebus, erga omnes æquitatem temperantiámque colamus. Quapropter operam navabo & omne genus vitii etiã leviſſimi, atque adeo ſuſpicionẽ cavebo. nã, ut tu veriſſimé ſcribis, quod in aliis peccatũ perobſcuré cerni poteſt, id in me clariſſimé conſpicitur. Quod ſupereſt: id mihi unicé propoſitũ,*

αἰὲν ἀριστεύειν ———

Cura ut valeas. In præſidio, quarto Iun. M. D. XCIV. Poſt

illud

illud tempus ſibi magis temperavit: tum ipſe ſæpius inquiſivi, paucis anté menſibus, pro Patria poſtquam vixiſſet, Num virtuti munerique ſuo iſto vitæ genere ullo modo obfuiſſet? reſponſum, ſanctéque affirmatum, non obfuiſſe. Cúm nunc noſtri Grollas obſiderent, paullo póſt Noviomagium venit, ſecundo flumine cum cohorte in Zelandiam remeans: qua in urbe paucis tantúm horis apud me fuit. poſt quod paucarũ horarum tempus ego ipſum non vidi ampliús. Hujus tum temporis dicta atque facta hæc notavi. Cúm corpus parum curaſſet, itineriq́ue accinctus eſſet, ad Bibliothecam meam ſe proripiebat, nonnullos authores ſuos oculis recognoſcens, nonnullos etiam á me exigens. Forté Orationem ſuam ad Reginam ſibi expoſitã corripuit: quam aperiens, incidit in hunc locum in quo de Natura & ſtudio Hiſpanorum agitur. quem paullo altiús ex Oratione ut repetã, res me monet, & Lectoris, ut ſcio, animus. Ita in loco in quo de Hiſpani potentia & Natura: *Verumtamen dicas, Incerta, fluxa, caduca eſſe omnia; Non fore diuturnã poſſeſſionem, in quam vi ſe ferróque induxerit. certé cúm enim omnes omnino homines naturâ Libertatis amantes ſunt, tum illi tolerare Servitutem difficillimé poſſunt, qui dulcedinem deguſtare Libertatis potuerunt. Itaque ſæpiſſimé Pœni, nonnunquam Græci, frequenter Galli, maximé vero Hiſpani (vellem hoc odium Servitutis omnibus ineſſe nobis putarent) grauiſſima cum populo Romano & periculoſiſſima bella renovarunt. Ergo id accidit Romanis, Hiſpanis non continget? nec contigit nec etiam dum contingit. An igitur prudentiores, an fortiores Romanis Hiſpani? Id veró non auſim confiteri ſed Ne malé parta malé dilabantur, minus benignos, avariores ſe præbent. & quod diffiteri nemo poteſt* (in hæc quæ ſequuntur inciderat) *Hiſpani ut ambitioſi naturâ ſunt & avari,*

ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

ita plerumque impigerrimi habentur: In conſilio prudentes, in negotio celeres, contemnentes periculi, patientes laboris; in victoria ſuperbi, in calamitate pertinaces: ſecundam fortunam magis ſperant quám metuunt adverſam: majori ſibi moleſtiæ deſidioſum otium eſſe, quám negotium laborioſum putant: nunquam nec ipſi quieſcunt, nec aliis quietem concedunt. eo denique ingenio ſunt, ut imperium vehementer acquirant; acquiſitum, quoquo modo poſſint, defendant. Hæc cum de Hiſpani Natura & Studio legiſſet, dixit: *Ita profectò ſe res habet: Vtinam hi, quorum res agitur* (Orbis Principes intelligens) *hæc conſiderarent.* Interrogatus á me, Num hanc Orationem ante ſexennium anno ætatis ſuæ x x. editam, hodie verbis ſententiíſque edere poſſet emendatiorem? Reſpondit *Editionis ſe nunquam pœnituiſſe: verùm ſi jam edenda eſſet, ut fortè omnibus antea, ſic jam maximè viris placeret.* Diſceſſimus, atque ad fluminis ripam deſcendimus. Rogavi hic, An ne Militiæ tædium aliquod ipſum caperet? Sanè aliquod, dixit, Si locus altior vel imperium aliud mihi non aſſignaretur. In Litteris facilior hujus adſcenſus quám hîc in bello fuerat. In illis ingenio & labore ad ſumma pervenerat: in bello autem, licet animo ſcientiaque valeret, parum ingenium & labor proficere poterant. quippe auctoritas & imperium deerat, cui tam optimus quám peſſimus cedere & parére tenetur. Et jam annos duos erat Signifer is qui altiori gradu dignus á bonis judicatus fuerat. Hoc in munere, invidiâ etiam quorumdam ſuperiorum & ignavorum, cum laude ſe geſſit, militibúſque multis de cauſſis gratiſſimus fuit. Huic in ripa ſtanti ſuoſque in flumine obſervanti, non fruſtra cavere viſus ſum. conſului enim ut animum in milites ſuos ita benignum temperaret. illâ ratione ſæpe contigiſſe, ut is qui militibus ita eſſet gra-

tus, tandem Superiori eſſet ingratus & odioſus. Hæc verba ſubridens excepit, nec quidquam reſpondit. Profectó hic ſubridentis habitus, hoc ſilentium altiús quidem, quám quis putaſſet, animo meo inhærebat & jam nunc inhæret. Venit demum in Zelandiam, iſque jam habitus qui loco Ducis ſive Loci tenens, vt vocant, eſſet: quo in munere neſcio qua fallaci ſpe & malâ arte avari ignavíque cujuſdam detineri videbatur: ſecus, uti ego ſentio (modó favor virtuti acceſſiſſet) ad imperium aliquod longé anté perveniſſet. Iam cúm Hiſpanus hoſtis ſe ad obſidendum Caletum, ad fauces maris Britannici ſitum, callidé accingeret; ipſe urbẽ verſus cum aliis ſignis contendit: verúm noſtri, qui ſubſidiarii eſſent, portis fuere prohibiti. Tandem Hulſtum, Flandriæ oppidum Zelandiæ vicinum, tenuit. Capto, præter exſpectationem uſitato & quaſi fatali ſtrategemate, Caleto, hoſtis caſtra Hulſtum verſus movet: cujus agrum priuſquam invadere poterat, cogebatur ſuperare canalẽ, qui maris æſtu, pro naturâ loci laté vicina loca inundabat. Erant in agro hoc excitata quædam propugnacula, ad quæ, ex more ſub veſperum, cuſtodiæ cauſſâ, duo ſigna Hulſto progrediebantur: quibus præceptum ab imperatore, ut, ſi hoſtis canalem tranſire agrúmque invadere tentaret, eumdem omni ſtudio rejicerent. Hic cúm paullo anté arcu, animi cauſſâ, cum ſociis certaſſet, & ſuos, ut alter, ſigno dato, ad vicina Hulſto propugnacula eduxit; eóque, quæ ex officio debebat, procuravit. Sole jam occidente, crati vimineæ ſive militari ſub aperto cælo incumbens, parum quieſcere ſtatuerat. Verúm undecimam inter & duodecimam noctis horam ad leviſſimum ſtrepitum excitatus, accepit hoſtem velle trajicere canalem. Hic

cum

cum Duce ſuo militibuſque plurimis ex propugnaculo, á magna Rapa nomen habenti, ad alterum á parva Rapa dictum devenit. Hoc in loco Dux ipſi aliquot, non ita multos, bombardarios ſive ferentarios adjunxit, juſſitque ut in hosté pugnaret: ſe veró (qui cum multitudine armata ſub parva Rapa ad aggeré ſtabat) ipſi ſubſidio fore. Ecce, Guilhelmus, quo nemo ad pugnam in hoſtem promtior, ad limum, qué canalis volverat, & in quo hoſtes omnibus armis & conatu oppugnandi opprimendíque fuiſſent, convolat. Limus hic, æſtu já maris reciproco, longius aliquod agri ſpatium complectitur: deinde profundus, & armato homini hunc calcanti permoleſtus eſt. Hoc in limo (loco ad hoſtem coërcendum opportuno) noſter in hoſtem denſo & conglobato agmine procedentem irruens, armis obruitur: vitámque lento hoc in pulvere ponens, quo & obrutus, PRO PATRIA fortiſſimé mortem, illo in loco, primus omnium & ſolus, oppetiit. ceteri, ex quibus nonnulli vulnerati, ad ſuos poſtea pervenere. Hæc ſub horam noctis XII. contigere: quo tempore jam aderant Kalendæ illæ quæ á Iulio Cæſare dictæ. cujus Commentarios jam mortuus etiã penes ſe habuit. Hoſtes, qui numero circiter ducenti, egregii & electi, duplici confertóq agmine progredientes, altiſſimos clamores tollunt: tympana, quæ plurima erant, pulſant: aridum jam obtinentes, noſtros ad ageré in ſubſidiis ſcilicet ſtantes, ad munitiora loca fugant: parvámq. Rapam, aut metu, aut imprudentiâ, quæ metus vulgó comes eſt, deſertá nullo labore inuadunt. Procedẽte nunc aurorâ, aliquo numero ex oppido noſtri ruunt: manus cũ hoſte conſertę: acriter fuit dimicatũ: utrinque multi interfecti, capti deſideratique fuere. ſed hoſtes, qui jam

numero, tum, ut videbatur, neceſſitate, forté etiam animis, ſuperiores exſtiterunt, ſeſéque ad Mourſcanſii expugnationem omnibus viribus converterunt.

Hic eſt finis vitæ GVILLELMI VERHEIDEN: qui pro PATRIA (cui ſe etiam puer dicavit, adoleſcens publicé devouit, & ſacramento demũ obſtrinxit) & objectus & objiciens ſe hoſtibus, magno animo occubuit; annos cum vixiſſet XXVII. Luget & laudat hunc Patria, viri boni omnes qui noverunt, tum qui famâ aliquid de ipſius virtute & animo acceperunt: excepto uno Lepore Galeato, qui huic Thymoleonti jã mortuo inſultare non erubuit: qui, licet, non dico ſemel, ſed ſæpius fugiſſet, non tamen poſtremó pugnavit. Fateor tamen hujus, cvjus vitam deſcripſimus, virtutibus quædam vitia fuiſſe adverſa: verúm inter hæc ſunt quæ apud quoſdam laudi magis quám decori vertentur. Cúm in omnibus ſatis eſſet facilis, iracundior tamen viſus quotieſcunque videret qui ignaviæ vitio præclaré agendi occaſionem non curarent: aut in id non incumberent, quo ſe virtute ante alios aliquando extollerent; per ſuperbiam interea omnem ætatem agentes. Hæc ira licet proficiſcatur ab alto & ad virtutem erecto animo; tamen contentionis & diſcriminis non levis huic interdum cauſſa fuit. Inter eos & verſari compertus, cúm Tyro eſſet, qui plus potus, quám natura deſiderat, abſumebant. ſed admonitus reprehenſuſque, ut ſupra ſcripſimus, ſe temperavit. Plus virtuti ſuæ tribuebat quám tempora admittebant. ut alienus ab omni adulatione, ſic nec unius alicujus favorẽ captabat. exiſtimabat virtutem aliquando ſuam non ab uno ſed ab omnibus eſſe promovendam. Honeſtas in eo nimia, tum etiam liberalitas, qua rebus

ſuis parum proſpexit. accepta ſiquidem expenſis non conveniebant: qua ratione factum ut in æs alienum incurrerit. grave quidem hoc, ſi præſentem ejus fortunam, exilium, patriæ res everſas; leve, ſi veterē fortunæ ſtatum, promiſſa magnifica, virtutem, magnum liberalémque animum reſpicimus. Pro hoc tamen, quantumcunque ſit, licet moleſtum, nos cauimus. Is hic fuit qui non habendi ſtudio, ſed dandi, virtutem exſerendi, patriam propugnandi animo ad bellum profectus fuerat. Hunc ejus animum bellica laude ardentem nonnulli ipſi bene volentes non ita ferebant. erant inter hos qui magis ipſum bonum concionatorem quám imperatorem deſiderarent: erant qui togatum magis quám ſagatum, legatum quám, (ut ita dicam) paludatum aliquando expeterent. hinc optatum fuit ut iis ſe viris adjungeret, qui Legationis dignitate clari eſſent, quorum dicta, facta moréſque obſervaret. Hoc, ut arbitror, munere, ſuo tempore, utilem egregiamque operam præſtitiſſet, magnúſque evaſiſſet. nam ut in Oratore, ſic & in Reipubl aut Principis Legato, corporis & animi eximiæ dotes requiruntur. fit enim ſæpe, ut ex Legati perſona Gens Regioque tota á qua mittitur apud exteros æſtimetur. Corpus, animus, eruditio, eloquentia, oris dignitas, vox, memoria, magnanimitas, fides, integritas & continentia inſignis erat. Hi, in quibus hæc ſunt omnia, perpauci inveniuntur. Sæpe ille de Legati perſona & officio diſſerebat: Summum quiddam eſſe Reipubl. aut Regis Legatum agere. ſed Legato & Togato Patriæ Militem præponebat: qui ſi ad imperium aliud evectus fuiſſet, non dubito quin animi virtutiſque vires admirabiles magnâ laude & fructu oſtendiſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Iam his ut finem tandem imponam, SENTENTIAS ET forſan APOPHTHEGMATA quædam, ab ipſo prolata, addere expedit: ex quibus natura, animus, judiciúmque ipſius etiã erit manifeſtum. Interrogatus, quodnam ſtudium omniũ eſſet præſtantiſſimum? *Illud quo prodeſſe poſſumus quam plurimis*, reſpondit. rem Militarem putans. Quod ſtudiũ graviſſimum? *Eloquentiæ* dixit. multa animi corporiſque dona exigit hoc ſtudium. Quid omnium jucundiſſimum? *Liberis hominibus juxta Leges imperare.* DEO nos proximé ſimiles eſſe *Vera loquendo, aliiſque donando.* Cúm ab amicis intelligeret ſe Invidos habere; dicere ſolebat: *Virtuti qui non confidit ſuæ, invidet alienæ.* Cúm eſſent alicujus notæ qui intemperanter de ipſo loquentes, libenter ad jurgia eumdem provocaſſent; ait: *Nullum ego inimicum agnoſco præter unum Hiſpanum: huic quám verus ſim adverſarius, ipſa tandem oſtendet mors.* Homines ignavos & magnificé ſcribentes cúm abjecti ſordidique animi eſſe conſpiceret; *Ciſtas Æſopicas, Ranas* nominavit: quarum rauca vocaliſque vox ſive coaxatio ignaris facilé perſuadet, vaſtum quoddã illo in loco latere animal: cúm ſit minimum & viliſſimum. Cúm aliquem favore alterius non virtute ſua magnum videret; eumdem dixit habere *Veſicam*. nam qui per ſe natare non poſſunt, veſicis utuntur, quæ inflatæ vento ignarum ignavúmque ſuſtinent natatorem. Cúm á magnis viris aliquid geri præter honeſtatem notaret; HOC ROMANVM NON EST, inquit. Cum amicum alicujus fortunis invidere audiret; *Habeat*, inquit, *& ille ſuum ſolatium.* intelligens veram felicitatem in Virtute rectáq. Conſcientia ſitam eſſe. ubi ſuperbas civitates, ſtructurarum moles operúmq. labores aſpiceret; pronunciare ſolitus eſt Salluſtii ſententiam: QVÆ *homines arant,*

navigant

navigant ædificant, VIRTVTI *omnia parent.* Paupertatem, Virtuti aliquando obſtantem, *Truncum* appellavit: quo alta petens alata illa Virtus humi ſæpe detinetur. Cúm cerneret domos nonnullorum inſtructas, tum qui ſe ſupellectile minimé neceſſaria jactarent; dixerat: *Quam multis ego opus non habeo?* Interrogatus quæ vita laborioſiſſima morſque optatiſſima? *Honeſta.* Quod in Milite maximum judicaret eſſe peccatum? *Duci non obedire.* Milites, tam eos qui juſtam cauſam non intelligerent, quàm qui contra juſtitiã bellarent, *Homicidas* eſſe judicavit. Amici cúm dicerent, Vitam Militarem multis periculis eſſe expoſitam; ait: *Quod neceſſe eſt evenire Cæſari, eveniet.* quod Chriſtiano animo uſurpans, Omnia Fato regi, oriri occidereque ſenſit. Omnes cúm ferret, *Ignavos* non tulit. Cúm aliqui ipſius orationes laudarent; *Præclarum eſt*, inquit, *recté ſcribere; præclarius, recté dicere: ſed omnium præclariſſimum, recté agere. omnis Virtutis laus*, uti ſæpius, *in actione conſiſtit.* Quam virtutẽ erga homines, quam erga Deũ primã duceret? Vt erga homines *Animi magnitudinem*, ſic erga Deũ, *Animi abjectionem* ſive *Humilitatẽ* eſſe prędicabat. Quæ mors optatiſſima? *Pro* PATRIA *quæ oppetitur.*

Hæc tibi, mi Frater, contigit: qui licet in tenebris cecideris; Virtus tamen tua lucem tibi attulit, eos obſcuros ignobiléſque reddens, qui in ignavia, fuga, divitiis voluptatibuſque ſalutem poſuere. Tibi vero nunc hoc ſit poſitum.

EPITA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

EPITAPHIVM.

Iudicio Antiquorum Cenſorum:

GUILLELMO VERHEIDEN

GRAVIENSI,

ANIMO ET CORPORE,
LITERIS ET ARMIS
INSIGNI:

Qui cùm,

Quid eſſet { PATRIA / LIBERTAS / HISPANUS } *intellexiſſet;*

PRO PATRIA
ANIMOSE PUGNANS
VIXIT.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

GUILLELMI VERHEIDEN BELGÆ

DE

ORTV ET OCCASV MAXIMORVM IMPERIORVM

ORATIO VENETA.

SALLVST.

Quæ homines Arant, Nauigant, Ædificant, VIRTVTI omnia parent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

AD LITTERARUM ET PATRIÆ LIBERTATIS STUDIOSUM LECTOREM

IAC. VERHEIDEN.

ORATIONEM, quam boni nonnulli & fortes Patriæ cives expetiverunt, hîc tibi, Lector, exhibemus: quæ non tam eruditionis & ingenii, quám magni ipſius animi eſt index. conſtituerat enim in Itinere Omnia promtè ex ſe petere, & quaſi ex tempore, ut ita dicam, agere. Ex tempore & citra laborem hæc compoſita Oratio eſt; ſed non ſine labore & periculo, ut obſervavimus, habita. In Peregrinatione honeſto exercitii genere ſe non ſolúm recreare, ſed etiam Animi ſui magnitudinem alere, pectus firmare, ex obliquo Hiſpanum petere, videri ab aliis magis quám videre alios voluit. Argumentum Orationis nobiliſſimum; urbis nobilitati & Imperio reſpondens. In aliis quibuſdam, quæ penes me ſunt, orationibus doctrina major & ingenium: in hac veró Animus & Virtus. Paucis; ab eo profecta Oratio eſt, qui omnem Virtutis laudem in Actione conſiſtere eſt arbitratus: Tum illam mortem feliciſſimam, quæ pro Patria oppetitur. Rationem cognominis Campani ſuprá reddidimus. Diſputatio veró ipſius de SICILIA ſive de CUPIDITATE DOMINANDI, de qua ſuprá paucis diximus, & quæ duobus comprehenſa libris fuiſſet, ipſo jam mortuo, etiam intermortua & quaſi exſtincta habetur. Hominis itaque Patriæ amantis & litterati, ut ſuperior placuit, ſic nec hęc tibi, docte patriæque amans Lector, diſplicebit Oratio.

GVILLELMI CAMPANI BELGÆ
DE
ORTV ET OCCASV
MAXIMORVM IMPERIORVM
ORATIO.

PRÆCLAROS & *egregios animorum motus non ſine manifeſta vi numinis diuini in mentibus hominum excitari, cúm aliás ſemper exiſtimavi, tum etiam, hac tempeſtate, ipſe ſum expertus. quippe mihi, homini ſané peradoleſcenti, poſteaquam, non dico pulcerrimam civitatis ampliſsimæ formam ex ornatiſsimis graviſsimorum hominum ſcriptis, animo comprehendiſſem, ſed opinionem modó virtutis, dignitatem imperii, magnificentiam urbis prædicari audiviſſem; nihil potius fuit, quám ut eam rempublicam, qua de, abſens, præclara multa intellexiſſem, coram, ipſe præſens, oculis uſurparem. Quo circa cúm per varios caſus, per plurimas itinerum aliarúmque rerum difficultates, eó tandem aliquando, quo ſtatim ab ineunte adoleſcentia animus cogitabat, Deo adiuvante, perveni: non potui profectó præterire, quin aliquo, fortaſſe non prorſus indigno florentiſsimæ reipublicæ gravitate argumento, judicium animi mei erga magnanimos præſtantéſque viros, pro virili mea, declararem. Quam ad rem aggredi, credite mihi, nunquam auſus fuiſſem, cúm vel nomen ipſum* VENETIARVM, *id eſt, theatri orbis terrarum, vel ampliſsimorum virorum prudentiam, vel etiam doctiſsimorum hominum eruditionẽ atque ſapientiam mecum ipſe conſideraſſem; niſi hæc una me, quæ ſola poteſt, ſuſtentaret conſolatio. Nam mihi quidem ita perſuaſum eſt, Pleróſque omnes eminenti fortunâ viros quantó ad altiorem dig-*

nitatis gradum virtute ſuâ peruenerunt, tantò faciliores eſſe & moderatiores ſolere: & excellenti doctrinâ expolitos quantum humanitati litterarum operæ laborîſque dederunt, tantum reliquis præſtare omnibus & audiendi & judicandi æquitate. Iam verò dicere de Ortu & Occaſu maximorum Imperiorum, rem eſſe dignam auribus optimorum confiterer, ſiquidem eum eſſe me ſentirem, qui rem tantam pro magnitudine ſuâ (tametſi quis id ſperare auſit?) explicare ſatis grauiter ornatéque poſſem. Veruntamen quid eſt tandem in ipſa, quæ latiſſimé patet, rerum humanarum natura, quo de legere, audire, loqui debemus libentiùs, quàm id quod & humanorum operum multò maximorum putatur, & quàm proximé naturam attingit divinam, de MODO IMPERANDI? Qua de re, cum quanta maxima poſſum brevitate, dicere decrevi; memor temporis, memor perſonarum. vos N. N. etiam atque etiam vehementer orarem, vti me benigné & attenté audiretis, niſi animos veſtros ſua ſponte erectos viderem. Non me fugit fuiſſe nonnullos qui cauſas Imperiorum conſtituendorum explicare conati, neſcio quas nobis artes inuſitatas, novas, inauditas, & non modò à pietate, regulâ cogitationum omnium & actionum noſtrarum, verùm etiã ab omni juſtitia atque honeſtate abhorrentes, attulerunt: quare & exiſtimationi ſuæ vehementer obfuiſſe, neque honeſté conſuluiſſe utilitati generis humani videntur, dum ingenii ſubtilitate præfidentes, nova & abſtruſa inveſtigare, quàm judicii gravitate vetera & uſitata ponderare maluerunt. Quis enim tam nihil intelligens, tam alienus ab omni cognitione cauſarum, qui illud ignoret, eſſe duas omnino res, quibus vel unis omnes Imperiorum omnium & ortus & proceſſus jure referamus acceptos? unam, Dei immortalis hanc machinam rerum vniuerſam, arbitratu ſuo moderantis Voluntatem: alteram, præſtantiſſimorum Heroüm ſingularem quandam & excellentem Virtutem. quarum alteram licet ab altera nullo pacto ſepares, aliqua tamen ratione recté diſtinguas. Atque hæc ſunt illa principia,

hæc fundamenta, hæ quaſi geminæ columnæ quibus nixa ſemper eſt omnis Imperiorum magnitudo. itaque, vide mihi, non modo hos, qui præcepta pietatis pernoverunt rerum ſcriptores, verùm etiam illos, quos ab omni fide fuiſſe alienos, nemo quiſquam ignorat. quid volunt? quo te vocant? cui principia maximorum & eventus Imperiorum adſcribunt, niſi Favori diuino? niſi præſtantium virorum Virtuti? Quid illi Græcorum longè principes Herodotus atque Thucydides? quorum alter antiquitate venerabilis, alter prudentiâ ſingularis. quid illi, quaſi anteſignani Latinorum, diſertiſſimus rerum explicator T. Liuius, ſeverus C. Sallùſtius, prudens & attentus ſcriptor Cor. Tacitus? quid alii innumerabiles? nonne ad unum omnes incrementa Imperiorum ad DEVM *optimum Max. autorem? ad egregios ſuæ ciuitatis viros retulerunt? Nam quæ res à non nemine nimis frequenter jactari ſolet; Fortunam eſſe reginam omnium dominamq. rerum humanarum; fortunã cuncta magis ex libidine ſua, quam ex æquo gubernare; fortunã imperia, regna & alia talia, quæ mortales admirari ſolent, dono dare: certè ſummæ levitatis eſt, ſi dicas; ſi credas, nequiſſimæ improbitatis. perinde, quaſi non modò dux ſapientium Ratio, verùm etiam ipſe ſtultorum magiſter eventus non ſatis docuiſſet, Fabrũ eſſe ſuæ quemque fortunæ: Fortunam à virtute, non à fortuna pendere virtutem. Quod ſi cui artes eas, in quibus plurimum ineſſe adjumenti ſentimus ad res magnas benè gerendas, vel eripere vel donare poſſit; concedã, ſanè libens vim illius non planè contemnendam videri: ſin minus, quid eſt tandem, quin fragilem hanc & imbecillam, quam ſtultè appellant Deam, vanum dumtaxat & inane nomen, vel ab infidelitate impiorum, vel ab ſtultorum imprudentia profectum, arbitremur? Num igitur cui fortuna bonam mentem, æquitatem, animum excelſum & invictum, temperantiam ceteráſque virtutes aut umquam donavit? aut donatas ademit? aut reſtituit ademtas? profectò nulli. Eſt eſt igitur divina & ſempiterna Mens, cui ſol ille quem videmus,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

ſiderum curſus cælorúmque motus, & rerum viciſsitudines parent: ea res omneis nutu ſuo gubernat; ea & ſtabilire imperia & commovere ſolet. Etenim ſi divina vis atque Poteſtas nuſquam præclarius elucet, quám ibi, ubi nihil poteſt humano conſilio adminiſtrari; repete mecum animo Initia & Exitus ampliſsimorum Imperiorum: tum denique intelliges, Potentiſsima Imperia, niſi divini numinis voluntate, neque conſtitui, neque everti ullo modo poſſe. Quis Aſſyrijs eam mentem iniecit, ut imperium totius fere Aſiæ affectarent? divina Voluntas: quis gentem Perſarum incultam, ad tantum imperii faſtigium evexit? divina uoluntas: quis ignobiles, & in extremis Græciæ angulis latentes Macedonas adverſus Aſiam concitavit? diuina Voluntas. quis denique populo Romano univerſi terrarum orbis imperium aſsignauit? nónne eadem illa divina Voluntas? Ita profecto. nam Deus immortalis, quo iuſtitiam ejus agnoſcant probi, potentiam improbi perhorreſcant, excitat iacentes, erigit afflictos; affligit ſuperbos, ambitioſé & avaré imperantes, de dignitate omni deturbat. Quid enim putas eſſe cauſæ, cur arbores maximé proceras? cur montes turréſque editiſsimas fulminum iactu ventorumque violentia proſterni? humilia veró atque depreſſa, tuta permanere ſentiamus? an quod ſummus ille cælorum terrarumque Imperator diligere modeſtos, odiſſe ſuperbos, potentes attenuare, infirmos adjuvare conſueuit? Quid ergo? inquis, Anne & eos, qui ambitione & avaritia, peſsimis conſultoribus, incitati, per fas atque nefas dominatum obtinuerunt, ſæpé maximo videmus imperio floruiſſe? nemo negat. verum iſtius rei hæc cauſa eſt: ſolet enim Deus, quó gravius homines ex commutatione rerum doleant, quos pro ſcelere eorum ulciſci velit, his ſecundiores interdum res & diuturniorem impunitatẽ concedere. ut enim turpioris criminis reos, quo vehementius ad terram adfligantur, altius miniſter rerum capitalium attollit: ita Deus immortalis differt aliquando vindictam, non culpam maleficii condonat; ut improbos non à ſupplicio ſervare, ſed ad graviorem caſum reſerva-

ſervare velle videatur. O vanas imperii proferendi cogitationes! infelicem & calamitoſam ambitionem! O miſeram ſed juſtam maximorum ſæpè regum fortunam! qui, priuſquam labi ſe ſentirent, ſummo rege DEO *ſic volente, de regno toto deciderunt. Quamobrem, ſit hoc poſitum imprimis, quod & boni confitentur omnes, nec improbi ſi velint, reclamante animi conſcientiâ, inficiari audent; nempe, Principem Imperiorum cauſam conſiſtere in unius, qui res omnes ex nihilo condidit, conditas moderatur Omnipotentis Dei Voluntate. Iam vero dubitare quis poteſt, quin proximè ſecundum divini numinis voluntatem, Imperia vel excellentium virorum Virtute firmentur, vel evertantur vitio perditorum. Adfer enim quas velis cauſas, inquire omnia: occultiſſima quæque perſcrutare: nunquam, ſiquidem integrum de rebus judicium ferre velis, aliter reperies, niſi fortunam Imperii reſpondiſſe Moderatorum Virtuti: Semper & Regnum á minus idoneo ad optimum quemque tranſlatum, & felicitatem Imperii unâ cum moribus immutatam fuiſſe. Quid enim ſi mundus ille ab ipſo Deo admirabili ordine, ſummâ curâ, ſingulari providentiâ gubernatur, an tu Imperium conſervari ab homine poſſe ſine ſumma virtute putas? nam ſi arbitraris nova quædam artificia, inſidioſa conſilia ad principatum obtinendum, vim quamdam incredibilem poſſidere, vehementer erras.* OMNES *alienos á Virtute conatus, ſi recte ratiocinari velis, videbis vel ad exitum non perveniſſe, vel autori ſuo cladem attuliſſe inſignem.* QVEM *enim ad modum telas aranearum muſcam irretire, ab hirundine rumpi cernis: Ita* CALLIDAS IMPROBORVM ARTES *pauci imbelles & incauti timent; prudentes & magnanimi ſanè facile conterunt atque contemnunt. Quid multa? & Mare quod navigamus, & Terra quam excolimus, & ea quæ Ædificamus omnia, uni ſerviunt & parent Virtuti. Veniant tibi in mentem Aſſyrii atque Perſæ; memineris Macedonum, recordare Romanorum: ecqua tandem re niſi Virorum excellentiũ Virtute vicerunt? Siquidem Ninum illum Aſſyriorum Regem (tametſi hoc vno vehemen-*

ter

ter ſit accuſandus, Quód primus omnium bella ex bellis ſerere, Libidinem regnandi bellandi cauſam habere, In maximo imperio maximam putare gloriam, conſuevit) nónne cúm prudentia tum etiam fortitudine præſtitiſſe antiquiſſimorum pariter atque ſapientiſſimorū monimenta memoriæ prodiderunt? At Semiramidē quanto ingenio, quanta virtute præditam fuiſſe exiſtimandum eſt? cui cúm robur corporis natura negaviſſet, quantum animo virili mulier effecit! qua fuit uſa ſolertia! quantos pertulit labores! quot victoriis atque triumphis Imperium honeſtavit! auxit! illuſtravit! Sed reliquos deinceps conſecutos reges ſummâ diligentiâ imperium retinuiſſe, quid magis declarat quám calamitoſus ille nequiſſimi inter mulierculas exitus Sardanapali? qui ſimul atque animam oneri, corpus voluptati haberet, malletque fœdiſſimis voluptatibus turpiter ſervire quám opulentiſſimis populis glorioſé imperare; & ſe, & Imperium præcipitavit. Ita res Aſſyriorum, parta plurimorum virtute, unius ſcelerati hominis ſecordia eſt miſerrimé dilapſa. An veró Cyrum Perſarum regem eum, qui primus Orientis ſubacti dominatum poſteris reliquit, ullius feré virtutis expertem fuiſſe credimus? certé hunc ego, ſi mei arbitrii res eſſet, præterquam virtutibus imperatoriis, etiam omni propemodum boni viri laude cumulatum dicere auderem. Et veró an ille rudes etiam tunc & feros quodammodo Perſas diſciplinâ militari erudire? an exercitum diverſiſſimarum & vivendi & loquendi modo nationum gubernare? an ille tot, tantos, tam opulentos Orientis populos devincere? an in officio continere ſine maxima virtute potuiſſet? nullo modo. cúm enim ad unum homines naturâ libertati ſtudent, tum veró potiſſimum illi qui diutiſſimé liberi vixerunt. ſed erat in illo manſuetudo, liberalitas, clementia tanta, uti non modó multitudo, plerumque ad ſerviendum parata, verum etiam ipſi ad imperandum nati reges non minus ejus humanitatem victi diligerent, quám armati vim virtutemque timuiſſent. En tibi Perſarum imperator; en tibi princeps Imperii Cyrus: cuius in Regno ſtabiliendo virtutem

ſi poſteri in retinendo imitari voluiſſent; ſtaret etiamnum res Perſarum: ſed quorum majores non labor, non egeſtas, non periculum, non locus ullus aſper, non armatus hoſtis á præclaré factis deterrebat; eos deſidia, abundantia opum, & teterrima ingeniorum ſimiliter atque corporum peſtis ſubegit, enervavit, fregit voluptas. hinc illæ lacrimæ: hinc ille miſerrimus ampliſſimi quondam & florentiſſimi Imperii occaſus Quid ego, ego jam de Macedonibus dicam? qui licet maximum imperatorem Alexandrum habuerint, tamen admirabilem etiam in ipſo virtutem fuiſſe quis non videt? appelletur ſané cognomento magnus Alexander: habeatur pro exemplo magnanimitatis: ſit omni bellicâ laude illuſtris; tamen, meâ ſententiâ, facilius ſine Alexandro miles, quám ſine tali milite Alexander viciſſet. Quod enim officium militare enumeres, quo non illi omnes optimé fuerint imbuti? Scientiam rei militaris? at erant veterani; & quidem illi, qui non modó ſinguli pugnando fortis militis, verúm etiam bené conſulendo boni imperatoris officia præſtarent. Virtutem? at hoſtem ferire, præſidia agitare, hiemẽ & æſtatem æqué pati, laborem eodẽ tempore & inediã tolerare, mortem non metuere, optare modó victoriã; deniq. pericula, difficultates, & ea quæ molles & effeminati morte peius oderunt, epulis jucundiora habere docuerat conſuetudo. Et miramur etiã nunc, cur hinc tali militi tot tantæq. regiones, maria, montes, cur aſperrima quæque, & immenſa Aſia, paruerit? Verum ut intelligas cúm ipſâ naturâ, tũ etiã culpâ mortalium, nihil in rebus humanis certũ ac diuturnũ eſſe; ecce tibi erecti illi aduerſus omnes belli terrores animi, parto Imperio, Dario devicto, Imperatore é vivis ſublato, colere in pace concordiam non potuerunt: quo ad Imperio fœdiſſimé dilacerato, dum ſinguli regnare contenderent, tandem aliquando univerſi ſervirent. Reliquum eſt imperium Romanorum: de quo quám potero breviſſimé dicam in hoc tempore. nam pro magnitudine & gloriâ, tantum abeſt uti quiſquam præclare dicat, nemo unus eorum, qui nihil aliud in vita egerunt, ſatis graviter ſe pro dignitate rerum ſcripſiſſe arbitratur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

tratur. Et certe ſic intelligo, ſic iudico; Nullam omnino rempublicam, ſi omnes unum in locum conferantur, cum Romana, ſive prudentiæ, ſive iuſtitiæ, ſive fortitudinis, ſive temperantiæ exemplis eſſe ullo modo comparandum. Quid enim tu de ſeptem Regibus Imperii conditoribus, qui infantem quaſi populum Romanum nutrierunt, exiſtimas? Ego verò hic perſpicio; Eos omnes, non modò naſcenti Imperio peropportunos, verùm etiam divino quodam munere donatos fuiſſe. Quis acrior? quis in armis exercitatior? quis vigilantior Romulo? attamen talem eſſe oportebat. quo enim modo novum condere Imperium potuiſſet (nam ita evenire ſolet vt creſcentem opulentiam ferè ſequatur invidia) cùm finitimos infeſtos haberet niſi ſe ſuoſque egregiâ armorũ diſciplinâ imbuiſſet? Quis contra pacatior? quis mitior Numâ Pompilio? Hic tamẽ, meo iudicio, multũ, atq. haud ſcio, an plus vnus quàm ceteri omnes reipublicæ profecit. Ille primus ſalutaribus urbẽ legibus fundavit: ille violentiã armorum humaniore diſciplina mollivit: ille Martios animos religione & cultu deorũ temperavit. Sed quemadmodum populus Romanus iam paci & tranquillitati erat aſſuetus; ſic ad ſubeundas belli tempeſtates imparatus fuiſſet, niſi ſtudioſus bellandi Hoſtilius reſides iam cives, & quaſi triumphare deſuetos ad arma revocaſſet. iam vero Ancus Martius omnibus & belli & pacis artibus inſignis, nónne perinde quaſi futuram populi Romani maieſtatem & imminentem Superbi Tyrannidem prævidiſſet, & urbem auxit & validiſsmé communivit? Quid Tarquinius Priſcus? quamvis origine homo Græcus, tamen ob virtutem Imperio Romano dignus. quàm & ipſe acer in ferro fuit? & quam accurato confuſam antè multitudinem ordine diſtinxit? Et quidem Servium Tullum quantum profuiſſe arbitraris, cùm cenſu diligentiſsimé facto, primus exploraret, quantũ armis viriſque, quantũ opibus, quantum ærario Reſpublica valeret? Nunc verò regnante Superbo, illud tamen boni populus conſecutus eſt, Quod intellexit aliquando nihil dulcius nihil optandũ & vindicandum magis, nihil viro dignius

eſſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

eſſe honeſtâ Libertate. vt omittã libera jam civitate de pulcherrima forma Reipublicæ; de Magiſtratibus; de Legibus loqui; Senatus ille qualis, quantúſque fuit! quam dignitatem præ ſe, quantam animi magnitudinem ferebat! ut non ſine cauſa Pyrrhi legatus, Maximorum ſe Regum conſeſſum, non Senatorum conventum vidiſſe reſponderet. nec id mirum. diligebant illi publicam magnificentiam, Parſimoniam privatam. erat apud eos honor non luxuriæ, ſed continentiæ; non pecuniæ, ſed paupertati. non enim divitiis cum opulentis, ambitione cum potentibus, ſeditione cum factioſis; ſed cum magnanimis virtute, cum prudentibus conſilio, cum honeſtis pudore, cum modeſtis æquitate certabant. æquitas apud eos naturâ plus quám lege valebat. nihil gratiæ aut odio, nihil iræ aut miſericordiæ dabant: præmia virtuti, improbitati ſupplicia conſtituta erant. Militia autem honeſtatis, continentiæ, fortitudinis, probitatis erat magiſtra. Non luxum conviviorum, non varietatem voluptatum; ſed arma, equos, vexilla hoſtibus erepta quærebant. hanc propriè laudem Romanorum, hanc ſummam eſſe nobilitatem putabant. Obſervabant diſciplinam militiæ: magis imperatoris nutum quam armati hoſtis faciem timebant: mori in victoria, non in armis capi; victi alacrius cum victore certamen inſtaurare; victores benevolentiâ victos non metu in officio continere ſolebant. &, ut uno verbo dicam quod res eſt, fortia & agere & pati Romanum erat. Quid ego iam Brutos, Cincinnatos, Camillos? quid Torquatos, Decios, Regulos, Corvinos commemorem? quid referam Fabios, Marcellos, Scipiones, Metellos, Catones, quid alios innumerabiles, quorum hodierno die virtutes cum admiratione audimus; nonne horum virtute Romani primum univerſam Italiam devicerunt? deinde Carthaginem exciderunt? Numantiam, Corinthum everterunt? potentiſſimos reges, bellicoſiſſimas Africam, Aſiam, Europam, univerſam intra Oceanum terram in ditionem Imperii ſui redegerunt? nec enim ingenio Etruſcos, multitudine Hiſpanos, Græcos eruditione, Pœnos calliditate, robore Gallos, opulen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
Pflt 967